

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

**ÜNİVERSİTELERİN İL EKONOMİLERİNE GELİR VE İSTİHDAM
AÇISINDAN KATKILARININ İNCELENMESİ: BİTLİS İLİ EREN
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

SERDAR GÜCÜM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DR. ÖĞR. ÜYESİ MURAT BEŞER

AĞRI-2019

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	II
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
ÖNSÖZ	VI
TABLolar DİZİNİ.....	VII
GİRİŞ.....	1

I.BÖLÜM

EĞİTİMİN TANIMI VE FONKSİYONLARI

1.1. Eğitimin Tanımı	1
1.2. Eğitimin Fonksiyonları.....	2
1.2.1.Açık Fonksiyonu	2
1.2.1.1.Eğitimin Toplumsal Fonksiyonu	3
1.2.1.2.Eğitimin Ekonomik Fonksiyonu	7
1.2.1.3.Eğitimin Bireysel Fonksiyonu	10
1.2.1.4.Eğitimin Siyasal Fonksiyonu.....	13
1.2.1.5.Eğitimin Felsefî Fonksiyonu	16
1.3. Türkiye’de Yükseköğretimin Tarihçesi	19

II.BÖLÜM

BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİNİN TANITIMI

2.1.Üniversitenin Tarihçesi.....	25
2.2.Akademik Birimler	26
2.3.İnsan Kaynakları.....	26
2.3.1.Akademik Personel.....	26
2.3.2.İdari Personel.....	27
2.3.3.Öğrenci Sayıları.....	27
2.4.Mali Bilgiler	28

2.4.1. Personel Giderleri.....	29
2.4.2. Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	30
2.4.3. Mal ve Hizmet Alım Giderleri	31
2.4.4. Cari Transferler	31
2.4.5. Sermaye Giderleri.....	32

III.BÖLÜM

BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ'NİN İL EKONOMİSİNİN GELİR VE İSTİHDAMINA KATKISI

3.1.Doğrudan Gelir Katkısı	33
3.2.Doğrudan İstihdam Katkısı	34
3.3.Dolaylı Gelir Katkısı	36
3.4.Dolaylı İstihdam Katkısı	38

IV. BÖLÜM

ANALİZ

4.1. Literatür Taraması	39
4.2.Öğrenci Anketi Sonuçları Analizi.....	43
4.2.1. Öğrenci Gelir Kaynaklarının Aylık Ortalamaları.....	51
4.2.2.Öğrenci Harcama Kalemlerinin Aylık Ortalamaları	51

5.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

KAYNAKÇA	65
ÖZGEÇMİŞ.....	74

ÖZET

Yükseköğretim kurumları kuruldukları şehrin dolayısıyla ülkenin kalkınmasına birçok yönden katkı sağlar. Yükseköğretim kurumları topluma, toplumun refah düzeyinin artmasına katkı sağladığı gibi öncelikle bulunduğu ilin dolaylı olarak da ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan kalkınmasına katkıda bulunur. Eğitim-öğretim kurumları içerisinde illerin ve ülkenin ekonomisine katkıları en çok olan üniversiteler olmuştur.

Bu çalışmanın temel amacı, Bitlis Eren Üniversitesinin il ekonomisine gelir ve istihdam açısından etkilerini araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde eğitimin tanımı, eğitimin açık işlevleri olan toplumsal, ekonomik, bireysel, siyasal ve felsefi işlevleri ile Türkiye’de yükseköğretimin tarihi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Bitlis Eren Üniversitesinin tarihi, akademik, idari birimleri, sosyal tesisleri, bölümleri, öğrenci sayıları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca online olarak yapılan anket çalışmasının analizi de bu bölümde yapılmıştır. Üçüncü bölümde anket sonuçlarının analiz sonuçları üzerinden, üniversite öğrencilerinin harcamalarının dolaylı ve doğrudan ilin gelir ve istihdamına katkıları incelenmiştir. Son bölüm yani dördüncü bölümde ise literatür taraması, sonuç ve değerlendirme kısmı bulunmaktadır.

Çalışma sonucunda Bitlis Eren Üniversitesinin Bitlis iline 671 kişilik doğrudan istihdam ve 191 kişi de dolaylı istihdam olmak üzere toplamda 862 kişilik bir istihdam katkısı olmuştur. 18.938,496 TL doğrudan gelir katkısı ve 112.872,976 TL dolaylı gelir sağladığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Yükseköğretim, Gelir ve İstihdam, Kalkınma, Üniversite.

ÖNSÖZ

Dr. Öğr. Üyesi Şekip YAZGAN ile Doç. Dr. Ömer YALÇINKAYA hocalarıma, çalışma konusunu belirlemede değerli görüş ve önerilerini esirgemeyen, tez hazırlama aşamasında günün her saatinde kendisiyle iletişime geçip fikir ve bilgisinden istifade ettiğim, sohbetinden büyük keyif aldığım değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Murat BEŞER'e sonsuz teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

SERDAR GÜCÜM

ABSTRACT

INVESTIGATIONS OF THE UNIVERSITIES TO THE PROVINCIAL ECONOMIES AND INVESTIGATION OF THE CONTRIBUTIONS OF EMPLOYMENT IN EMPLOYMENT: EREN UNIVERSITY CASE OF BITLIS

Higher education institutions contribute to the development of the city and the country in many ways. Higher education institutions contribute to the society, to increase the welfare of the society and to contribute to the development of the province in an economic, social and cultural way. Among the educational institutions, universities and universities have the highest contribution to the economy of the province and the country.

The main purpose of this study is to investigate the effects of Bitlis Eren University on income and employment. The study prepared for this purpose consists of four parts. In the first chapter, the definition of education, the open functions of education, social, economic, individual, political and philosophical functions have been opened. In the second section about the history of higher education in Turkey are given. In the third chapter, the history, academic, administrative units, social facilities, departments and number of students of Bitlis Eren University are given. In addition, the analysis of the survey conducted online is also done in this section.

As a result of the study, Bitlis Eren University has a total employment of 868 people in total, including 671 direct employment and 191 indirect employment. It has been determined that it provides direct income contribution of TL 19,859,062 and indirect income of TL 112.872,976.

Keywords: Education, Higher Education, Income and Employment, Development, University.

TABLÖLAR DİZİNİ

<i>Tablo 2.1. Bitlis Eren Üniversitesi Öğrenci Sayıları</i>	<i>25</i>
<i>Tablo 2.2. Yıllara Göre Akademik Personel Sayıları</i>	<i>26</i>
<i>Tablo 2.3. Yıllara Göre İdari Personel Sayıları</i>	<i>27</i>
<i>Tablo 2.4. Yıllara Göre Öğrenci Sayıları</i>	<i>27</i>
<i>Tablo 2.5. Bütçe Giderleri</i>	<i>28</i>
<i>Tablo 3.1. Yıllara Göre Harcama Tutarları</i>	<i>33</i>
<i>Tablo 3.2 Yıllara Göre Akademik Personel Sayıları</i>	<i>34</i>
<i>Tablo 3.4.Bitlis Eren Üniversitesi'nin Akademik ve İdari Personel Sayısı</i>	<i>35</i>
<i>Tablo 3.5.Bitlis Eren Üniversitesi'nin 2017 Yılı Bütçe Giderleri.....</i>	<i>36</i>
<i>Tablo 4.1.Literatür Taraması Özeti</i>	<i>42</i>

1.BÖLÜM

EĞİTİMİN TANIMI VE FONKSİYONLARI

1.1. Eğitimin Tanımı

Eğitim sözcüğü İngilizce olan “education” sözcüğünden gelir. Bu sözcüğün kökeni Latince’ye dayanmaktadır (Kıroğlu; 2009: s.2). Latince kökleri beslemek (educare) ve dışarı çekmek (educere) anlamlarına gelmektedir. Bununla birlikte Kıroğlu, etimolojik olarak eğitimi; “*insanı bilgiyle beslemek, ondaki olanakları dışarı çıkarmak için onu yetiştirmektir*” şeklinde tanımlamıştır.

Eğitimle ilgili bazı düşünülerin tanımları şöyledir:

Çocuğu insan haline getirme sanatı (Çiçero)

Beden ve ruha yetenekli olduğu güzelliğı vermek (Platon)

İnsanı doğasına göre yetiştirmek (Rousseau)

İnsanı mükemmel bir hayatı yaşamaya hazırlamak (Herbert Spencer)

Yetişmiş nesiller tarafından henüz sosyal hayat için olgun hale gelmemiş bulunan nesiller üzerinde yapılan her çeşit etki (Durkheim)

Eğitimin tanım ve etkilerini birçok farklı şekilde belirtebiliriz (Kıroğlu;2009-s.3):

Bireyin yetenek, tutum ve davranış biçimlerini geliştirdiğı süreçlerin tümüdür.

Eğitim; önceden saptanmış esaslara göre insan davranışlarında belirli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizesidir.

Eğitim; kişiliğı geliştirmeye büyük ölçüde yardımcı olur.

Ülkemizde en çok kabul gören tanımı ise Ertürk’ün (1972) tanımıdır: “Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik yönde değişiklikler oluşturma sürecidir.

Bütün bu tanımlardan hareketle eğitimin genel amaçları;

- Bireylere bilgi ve beceri kazandırmak
- Toplumun yaşamasını ve kalkınmasını devam ettirilebilecek nitelikte değerler üretmek
- Eski ve yeni değerleri bağdaştırmak
- Toplumdaki değerlere süreklilik ve esneklik kazandırmak
- Çağın gereklerine ve geleceğe dönük yeni değerler üretmek
- Var olan değerlerin yitirilmesini önlemek

Şeklinde özetlenebilir.(KPSS Eğitim Bilimleri Program Geliştirme, s.9.)

Eğitimin amaçları toplumsal, siyasal, kültürel ve ekonomik alanları kapsamaktadır. Söz gelimi çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkma, refah devleti olma, sanayileşme, bilgi toplumu olma, toplumsal adaleti gerçekleştirmiş bir hukuk devleti olma, bağımsızlık vs. gibi amaçları kapsamaktadır.

Eğitim amaçlarına ulaşabildiği kadar toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanda ilerleyecektir. Eğitim gelişmiş ülkelerde ilerlemenin lokomotifi olarak görülmüştür.Bu nedenle eğitim sistemin düzeltilmesiyle bir çok alanda ilerleme sağlanmış ve ulaşılabilir amaçların gerçekleştirilmesiyle de eğitimin kalitesi arttırılmıştır.

1.2.EĞİTİMİN FONKSİYONLARI

1.2.1.Açık Fonksiyonu

Eğitimin açık işlevleri, bireylere eğitim aracılığıyla doğrudan verilmek istenen kazanımları içermektedir. Açık işlevler, milli eğitimin amaçları doğrultusunda hazırlanan müfredat programları ile eğitimin her kademesinde uygulanmaktadır. Bu uygulamalar kapsamında eğitimin açık işlevleri toplumsal,

ekonomik, bireysel, siyasal ve felsefi olmak üzere beş alt başlık halinde sunulmuştur.(Doğan, 2015)

1.2.1.1.Eğitimin Toplumsal Fonksiyonu

Toplum kavramının, çok değişik tanımlamaları yapılabilmektedir. Birçok toplumbilimci de, toplumun tanımını verme gayretini gütmiştir. Ancak, toplumun tanımını ve bu tanımların kapsayıcı bir şekilde verildiğini söylemek de güçtür. Çünkü toplum; birlikteliğin, çatışmanın, kültürün ve belirli bir yerleşikliğin ortaya çıkardığı bir oluşumdur. Bu oluşum, tarih ve ideoloji bağlamında, değişik karakterde ve değişik etkilerde bulunabilmektedir. Bu tanımlamalardan sonra, toplum için şunları söylemek mümkündür: Toplum, ortak bir kültürü kabullenen, bir coğrafi alanda yayılan ve kendi kendinin devamlılık sürecini kazanabilmiş ilişkiler bütünlüğüdür. Eğitim ise toplumsal bir süreçtir. Bu süreç içerisinde bireylerin bilinçsel yeteneklerinin geliştirilmesi güdüsü, eğitim olgusuna yoğunluk kazandırmaktadır (Sağ, 2003)

Eğitim, toplumu ortak hedefe yönlendiren, bireylerin bilinçsel yeteneklerini geliştiriminin yanında kişisel yetenek ve becerilerini geliştirip, bireylerden oluşan toplumu her alanda daha iyiye götürebilmeyi hedeflemektedir.

Eğitimin amacı, bilgi seviyesi yüksek hem bireysel hem de evrensel bir kültüre sahip, sağlıklı bir toplum yetiştirmektir. Eğitimdeki tüm yenileşme ve gelişme girişimleri, toplumun her kesiminin ilgi alanına girmektedir. Eğitim, toplumda değişmelerden sorumlu olması nedeniyle değişime diğer sistemlerden önce uyum sağlamak durumundadır. Bir ülkenin refah ve mutluluğu; o ülke insanların nitelikli ve sürekli bir eğitim almaları ve bununla kazandıkları bilgi, beceri ile ekonomik büyümeye yapabilecekleri katkıya bağlıdır. Bunun için, sosyo-ekonomik gelişmenin en önemli itici gücü ve verimlilik artışının en önemli unsuru, toplumun eğitim düzeyidir (Çakmak, 2008). Bu bağlamda eğitim kurumu yeni bilgilerin üretilmesini, üretilen yeni bilgilerin toplum geneline yayılmasını ve yeni değerlerin geliştirilmesini sağlayarak toplumsal sistemin işleyişine katkıda bulunmaktadır. Toplum tarafından istenen davranışların öğrencilere kendi yaşantıları yolu ile

kazandırılması, öğrencilerin gelecekte toplum içerisinde oynayacakları rollere hazırlanması, bireyleri geliştirerek gerçek yaşamlarında karşılaşılabilecekleri sorunlara daha geniş bakış açılarıyla çözüm getirebilme becerisi kazandırılması, toplumsal sistemde eğitim kurumları tarafından yerine getirilen sorumluluklardır (Kesim, 2008).

Sosyologlar ve sosyal yöne ağırlık veren eğitimciler, eğitimi, bireyin içinde yaşadığı topluma göre sosyalleşmesi, toplumun kültürünü kazanması, toplumu tam olarak benimsemesi, ona katılması ve toplumun kültürünü geliştirmesi olarak tanımlamaktadırlar (Ergün 2014).

Dünyanın hemen her ülkesinde eğitim sistemlerinin başlıca amaçları arasında, geçmişten bugüne uzanan toplumun maddi ve manevi kültürünü benimseyen ve geliştiren, toplumla uyumlu bireyler yetiştirmek yer alır (Özdemir, 2011). Bu da toplumsal bütünleşmeyi ve birleştirmeyi sağlayan önemli bir süreçtir.

Eğitimin temel görevlerinden birisi, toplumun kültürel mirasını nesilden nesile aktarmaktır. Dolayısıyla eğitim toplumun kültürel yapısına göre şekillenecek ve toplumun değişmesine ve gelişmesine temel oluşturacaktır. Başka bir ifade ile eğitim sosyal ve kültürel değişimin bir aracı olacaktır (Özkan, 2006).

Ültanır'a (2003) göre eğitim yoluyla aktarılması gerekli olan kültürel öğeler:

Dil: Eğitim kurumları ana dilin geliştirilmesine yardımcı olur. Bu dilden elde ettiği yeterlilik ve yetiler doğrultusunda resmî dili ve ondan sonra diğer yabancı dilleri öğrenebilir. Okulun görevi resmî dili öğretmek ve öğrencilerde dil hazinesini geliştirmektir.

Hosgörü ve empati: Birey kimliğinin oluşmasında özellikle de ben-kimliğinin oluşmasında bu eğitim önemli rol oynar. Okullar, sosyal ilişkileri düzenleyen özel kurumlardır. Yakınını tanımak ve onunla empati kurmak sosyalleşmenin temel taşıdır.

Doğaya dahil olma / kendini tanıma: Doğa, içinde bulunulan ortam olarak birey üzerinde etkindir. Biyolojik özelliklerin devamlılığı ve doğa içinde bireyin var olma savaşı algılama yeteneğini öne alan temel bir faktördür.

Normlar / Değerler: İnsan-sosyal çevre ilişkisinden hareketle değerler oluşmuştur. Gelenekler ve töreler iç içe unsurlar olup sosyal yaşama düzen verirler. İçinde bulunulan zaman dilimine göre zorlanarak biçim değiştirirler. Bunlar bireyin içinde yaşayacağı çevrede alması gerekli olan ön koşul unsurlardır.

Topluma uygun tipik davranış örnekleri: Giyinme, ikamet etme, evlenme, aile içi yapılanmalar, arkadaşlık kurma, akrabalık ilişkileri, komşuluk ilişkileri, yemek yeme, selâmlaşma vb. gibi sosyal yaşam gereksinimleri yeni kuşaklara aktarılır. Bunlar her ne kadar bireysel gereksinimler olarak görülse de aslında kolektif gereksinimlerdir.

Düşünme yapısı: Bilinç ve algılamamanın kültürlere göre farklı oluşumu söz konusudur. Yeni kuşaklara bilişsel standartlar iletilmelidir. Olan durum ve olabilecek durum arasındaki sosyal yansımalar, yani sentezleme yeteneği tarih öğretimi gibi programlarla yeni kuşaklara aktarılır.

Teknoloji: Kültürle ilişki içerisinde bulunan teknoloji, teknolojiden yararlanma ile ilgili sosyal yaklaşımlar, teknolojide yapılan yenilikler, yeni kuşaklara olduğu kadar yetişkinler için de vazgeçilmez bir eğitim faktörüdür.

Ekonomi: Eğitim - ekonomi ilişkisi ve kültür - ekonomi ilişkisi bir eğitim boyutudur. Değişen dünya karşısında eleman ihtiyacının giderilmesi ve bu konuda toplumun isteklerinin belirlenmesi, hedef analizleri içerik tespitlerinde temel faktörlerdir.

Sanat: Toplumun ve bireyin ifade örnekleri içerisinde yer alan yine bireysel ve kolektif kabul edilen üretim biçimidir. Duyuşsal ve bilişsel alanın baskın olduğu eğitim işlevleri arasında yer alırlar.

Spor ve oyunlar: Kültüre göre biçimlenen bireysel ve kolektif işlevlerdir. Bir çok türü itibarıyla kültürler arası sınır taşlarını oluşturur ve bazı spor ve oyun aktiviteleri ulusal başlıklar altında anılırlar.

Bayramlar ve tatiller: Ulusal veya dinsel kökenli olmakla birlikte, bu tür zamanların değerlendirilmesinde kültür, gelenek ve görenekleriyle başlıca rolleri oynar. Bu töreye yönelik bu tür zamanları değerlendirmeye ilgili kolektif aktiviteler, giyim, yiyecek ve ziyaret biçimleriyle etnik karakterli farklılıklar sergilerler.

Din: Kültürün ve özellikle de inanç biçimleriyle alt kültürlerin belirleyici unsurudur. Belli bir din başlığı altında inanç türleriyle ayrımcı farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Bu faktör, tarihte uzun geçmişe dayanan ve özellikle de informal eğitim koşulları altında genç kuşaklara aktarılır. Günümüz toplumunda, okulun, ders programlarının, öğretmenlerin, anne-babaların ve hatta öğrencilerin tanımını değiştirmiştir. Okul, sadece belirli bilgi ve becerilerin verildiği bir kurum değil, aynı zamanda toplumu şekillendiren ona yön ve biçim veren bir kurum olmak zorundadır. Ders programları, öğrencilere sadece basmakalıp bilgileri aktaran bir anlayış içerisinde değil, onları gerçek hayata hazırlayan, hayatın gerçeklerinin sentezlendiği bir anlayış içinde düzenlenmelidir (Çalık ve Sezgin, 2005). Bu nedenle toplumsal yaşamın sürekliliği, bir ülkede hâkim olan eğitim programlarının o ülkede etkili olarak uygulanabilirliğini gerekli kılmaktadır.

Eğitimin toplumları geleceğe taşıma sorumluluğu ve bireyi geliştirme dinamiği, öğretim programları yoluyla tasarlanan insan yetiştirme projesi ile gerçekleşebilecektir. Eğitimin toplum için önem taşıyan bu sorumluluğunu yerine getirmesi, öğretim programlarında öncelikli rolü olan hedeflerin ortaya konulması ve yaşama geçirilmesi ile mümkün olabilecektir. Bu anlamda Türk eğitim sistemi, toplumun ulusal ve evrensel değerlere uygun niteliklerle donanık birey ve yurttaş yetiştirme misyonunu eğitim sisteminin öncelikli hedefi olarak görmek ve bu sorumluluğunu yerine getirmek durumundadır (Çelik, 2006).

Güçlü bir toplum olma yolunda zamana ve şartlara bağlı olarak bir araya gelen insanların bu hedeflerine ulaşması, bireyleri tarafından paylaşılan ve benimsenen değerlerin çokluğu ve bağlayıcılık gücü ile yakından ilişkilidir. Bireylerini bir arada tutacak nicelik ve nitelikte değere sahip olan toplumlar varlığını devam ettirirken değerlerdeki çürüme, yenilenmeme, gelişmeme, aktarılmama

sorunu o toplumun tarih olmasını, varken yok olmasını beraberinde getirmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007)

1.2.1.2.Eğitimin Ekonomik Fonksiyonu

Toplumsal yapıların var olma sebebi, insan ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamaktır. İnsanoğlunun ihtiyaçlarının sınırsız olmasının yanında, bu gereksinimlere cevap verebilecek mal ve hizmetlerin kısıtlı olması, iktisat kurumunun irdelediği ana konuların başında gelmektedir. Eldeki kaynakların etkin kullanılması ve tasarruflu olma bilinci, eğitim vasıtasıyla toplumu meydana getiren kişilere kazandırılmaktadır.

Ekonomi kurumunda ortaya çıkan değişmelere bağlı olarak, ekonominin eğitimden beklentilerinin artması da eğitim sisteminin yapısını ve işleyişini etkilemektedir (Kesim, 2008). Eğitimle iktisadi kalkınma arasında doğrusal bir bağlantının olduğu su götürmez bir realitedir. Hatta en büyük sermayenin “iyi yetiştirilmiş, iyi eğitim almış insan gücü” olduğu genel kabul görmüş bir gerçektir. İktisadi kalkınma eğitim arasında güçlü bir ilişki ve etkileşimin olduğu bu alanda akademik çalışma yapan çevreler tarafından da belirtilmektedir (Çelik ve Yeşilyurt, 2013).

Eğitim, birey davranışlarını istendik yönde değiştirme ve onu yeniden şekillendirme işidir. Bu fonksiyonunu icra edebilmesi için bireyin bilgiyle donatılması bunu yanında bireye beceri, tutum, davranış ve alışkanlıklar kazandırması gerekir. Eğitim sistemi bireye kazandıracığı bilgi ve becerileri belirlerken toplumsal yapıların tesiri altında kalır. Bu yapılardan biri de iktisattır. Eğitim ile ekonomi arasında müşterek bir ilişki ve etkileşim söz konusudur. Eğitim, yetiştireceği birey sayısını ve onlara vereceği özellikleri belirlerken ekonominin tesiri altında kalır. İnsan gücü yetiştirirken ekonominin istek ve beklentilerini göz önünde bulundurur. Böylece bireyi nitelikli bir üreten ve tüketen haline getirir. Böylece nitelikli birey iş yaşamında daha başarılı olur. İyi eğitim almış nitelikli birey, nitelikli mal ve hizmet üreterek ekonomiye tesir eder, toplumun iktisadi kalkınmasına olumlu manada katkıda bulunur (Kızılloluk, 2007).

Bu çerçevede eğitim-ekonomi bağlantısı şöyle özetlenebilir (Korkmaz, 2006):

1. Eğitim, ekonomi dünyasının ihtiyacı olan insan kaynağını yetiştirir (üretime katkısı).
2. Eğitim faaliyetinin icra edilmesinin ve bu hizmetten istifade etmenin belli bir maliyeti(karşılığı) vardır (eğitim maliyeti).
3. Eğitim için yapılan yatırımlar.
4. Eğitimin kişisel (mikro) ve toplumsal (makro) ölçekte gelir ortaya çıkarma etkisi vardır.
5. Eğitim hizmetinin arzıyla ekonomi ilişkisi vardır.
6. Eğitim hizmetine talep ile ekonomi ilişkisi vardır.
7. Eğitimin üretim verimliliğiyle ile bağlantısı vardır.
8. Eğitim faaliyetinin mal olma niteliği vardır.
9. Eğitim-finance bağlantısı mevcuttur.

Eğitimin yakın, uzak ve genel hedefleri vardır ve bu amaçlar kişiye ve topluma çeşitli yararlar sağlar. Bu anlamda eğitim, sosyal açıdan güçlü bir toplum meydana getirmeye yardımcı olurken, iyi eğitim almış bireylerden oluşan üretim gücüyle de iktisadi bakımdan güçlü bir devletin ortaya çıkmasına destek olur. Bu da eğitimin ne kadar önemli bir faaliyet olduğunun bir delilidir.

İnsan kaynağı ve iktisadi kalkınma arasındaki bağlantı ortaya çıktıkça, eğitim için yapılan girişimlerim, yatırımların ehemmiyeti tüm dünyada arttığı görülmüştür. (Taş ve Yenilmez, 2008). Bu sebeple bir ülkede lüzumlu eğitim yatırımlarının, harcamalarının yapılması, bütün yurttaşlara yüksek kalitede ve nitelikli eğitim hizmetlerinin verilmesi ve öğrenme olanaklarının sunulması, eğitim aracılığıyla sosyal mobilitenin ve sosyal adaletin tesis edilmesi, oldukça önemli mevzulardır (Gümüş ve Şişman, 2014). Öyle ki eğitimden mahrum kalmış bir toplumun

kalkınması ve büyümesi bu yolda güvenilir adımlarla mesafe katetmesi mümkün olmamaktadır. Bir toplumda eğitim faaliyetlerine ne kadar ehemmiyet veriliyorsa, o ülke, toplum önem verdiği ölçüde yükselebilir ve başarılı bir istikamette yol alabilir(Güngör ve Göksu, 2013). Diğer taraftan bakıldığında, dünyada en geri kalmış toplumların ve ülkelerin eğitim istatistikleri bakımından en dezavantajlı ülkeler ve toplumlar olduğu görülecektir. Her yönüyle gelişmiş, ilerlemiş bununla birlikte rekabet gücü yüksek olan ülkelerin güçlü yanlarının; iyi eğitilmiş, kaliteli, üretim sürecindeki gelişim ve değişimlere uyum sağlayan insan kaynağına ve nitelikli bilgi üretme potansiyeline haiz olmalarıdır (Çalışkan, Karabacak ve Meçik, 2013).

Eğitim, ülkeye eğitilmiş insan kaynağını hazırlayan vasıta olarak, zaman ilerledikçe, ekonominin esas yatırımı haline gelmektedir. Ülkelerin gelişmişlik, kalkınmışlık seviyeleri, o ülkede kişi başına düşen milli geliriyle beraber, ülkelerin sahip olduğu iyi eğitilmiş insan gücü oranıyla konuşulmaya başlanmıştır. Bu nedenle, bir ülkenin iktisadi olarak ilerlemesinde esas olan ekonomi ve sağlık unsurlarıdır. Bunun yanında, en az bunlar kadar önemli olan, hatta bunların kaynağını oluşturan eğitim unsuru da ülkelerce kabul görmektedir.

Toplumun eğitim seviyesinin yükselmesi, beşeri sermaye olan insan kaynağının hareketli, etkin, aktif ve verimli olmasını sağlamaktadır. Üretim sürecinde pozitif anlamda fark oluşturan bir faktör olan beşeri sermaye, fiziki sermayeden zikredilen niteliği yönüyle ayrılmaktadır. Bu manada beşeri sermaye yapılan yatırımının etkisi ve geri dönüşü fiziki sermayeye nazaran daha etkin olmaktadır (Çolak, 2010).

Günümüzde toplumların üretmiş oldukları bilim, sanayi ve teknoloji o toplumların gelişmişlik seviyelerini gösterir. Gelişme gösteren, ilerleme kaydeden toplumlara bunu eğitim yoluyla başarmışlardır. Bu manada, son zamanlarda ortaya çıkan ve yaşamın içinde yer edinen iletişim bilimi ve teknolojiyle ilgili çok hızlı gelişmeler ve bu alanla ilgili uygulamalardaki küreselleşme, gelişmiş ve nitelikli/kaliteli eğitim sistemlerinin yetiştirdiği, yaratıcı düşünebilen, üreten ve tüketen insan kaynağı varlığı ile birebir ilgilidir (Karasar, 2004).

Kalkınmanın temel taşı, esası, ana ögesi, beyni olan kişinin bilinç kazanması, araştırma, gayret göstermesi, çalışma arzusu, öğrenme ve düşünme arzusu ile biçimlendirilmesi gerekir. Bu nedenle toplumun sosyo-ekonomik düzeyinin yükselmesi bunula beraber üretimde verimlilik artışının gerçekleşmesi iyi eğitilmiş, insan kaynağına ve bu kaynağın eğitim düzeyine bağlıdır. Nitelikli birey, insan emeğine olan ihtiyacın tedarik edilmesi, dış dünyaya tanınma, dünyaya entegre olma ve uluslar arası arenada rekabet gücünü elde edebilme gayreti içinde olan ülkelerin ekonomileri için hayatî ehemmiyet taşımaktadır (Çakmak, 2008). Bunun için toplumda hayatlarını idame eden insanların gördükleri eğitim, söz konusu toplumdaki ekonominin büyüme kapasitesini, ücret seviyesini, işsizlik rakamlarını belirlerken bunun yanı sıra toplumsal barışa da katkı sağlar. Eğitim aracılığı ile sosyal adaletin ve sosyal moblitenin sağlanması adına, ülkelerin yurttaşları için gerekli olan eğitim yatırımlarını yapılması, ülkede yaşayan insanlarına kaliteli eğitim faaliyetlerinin ve öğrenme imkanlarının sunulması hayati derece ehemmiyetli konulardır (Gümüş ve Şişman, 2014).

1.2.1.3.Eğitimin Bireysel Fonksiyonu

Toplumsal yapıda meydana gelen değişim ve dönüşümler, eğitimde ilginin öğrenmeye yoğunlaşmasında etkisi olmuştur. Demokraside mesafenin katedilmesi ve insan haklarına verilen değerin artması, öğrenmenin de demokratikleşmesine, kişinin ilgisine, isteklerine, beceri ve taleplerine odaklanmasına, değişik türlerde ve alanlarda eğitim programları ve farklı alanlarda eğitim faaliyeti icra eden okulların nicelik olarak artmasına ve öğrenmenin şahsa özgü hale gelmesinin yolunu açmıştır. Buna bağlı olarak eğitime yeni tanım getirmiştir; “bireyde kendi öğrenme yöntem, teknikleri ve stratejileri hakkında farkındalık oluşturulması kanalıyla, üst zihinsel yeteneklerini ortaya çıkarılması ve bunu geliştirilmesi ve bunula birlikte sürekli değişen ve dönüşen çevresel şartlara ayak uydurabileceği; bilgisini, becerisini ve davranışlarını sürekli yenileyebilmesi için uygun öğrenme ortam ve koşullarının meydana getirilmesi süreci” biçiminde yapılabilir (Genç ve Eryaman, 2008).

Eğitim, kişiye yönelik amaçlarıyla beraber kişiyi zihinsel, duygusal ve fiziksel açıdan da geliştirmeye, yetiştirmeye çalışır. Bunlar, bireye verilmek istenen

bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıklar olabilir. Fakat her bilgi ve beceri amaç olarak saptanamaz. Amaçlar ortaya koyarken bireyin arzusu, ilgisi, gereksinimleri, becerileri dikkate alınır. Bireyin sevdiği, ilgisinin olduğu, öğrenme hevesi ve isteği gösterdiği, becerisinin olduğu alanlarda bilgi ve kazanımlar(müktesebatlar) amaç olarak ortaya konur (Kızıloluk, 2007). Bu eğitim sürecini yaşayan bireyin kişiliği değişir. Bu değişim, gelişim kişinin eğitim yoluyla elde ettiği bilgi, beceri, tutum ve değerler aracılığıyla gerçekleşir. Bireyin doğumdan ölüme kadar olan tüm hayatını çevreleyen bu süreç, insanın içinde yaşadığı çevreden çevreye değişiklik gösterir. Ait oluna çevre ve ortam şahsın kişiliğinin oluşmasını ve değişmesini sağlar (Özkan, 2006).

“Eğitim işi, sadece bilgi aktarma icraati gibi görülemez. Eğitimin bireye davranış kazandırma ve bu davranışı geliştirme bunun yanında bireye sosyal istikamet verme niteliği önemlidir. Öğrenimin, kazanılmış, elde edilmiş bilgilerle ölçülmesi yeterli olmamaktadır. Öğretimde başarının kriteri, bireyin yaşamının her alanında, elde etmiş olduğu bilgisini aktif bir şekilde siyasal icraatlerinde ve sosyal yaşamında kullanabilmesidir. Birey, hayatında yaşadığı sorunların çözümünde elde ettiği bilgi ve becerileri kullanabilmelidir (Yeşil, 2004). Bu bağlamda artık eğitim faaliyetlerini yürüten kurumlardan beklenen en önemli görev, demokrasiye inanan ve bu bilinci kazanan, yaratıcı düşünebilen, çok yönlü, üretici ve eleştirel düşünebilen, öğrenmeyi öğrenen, problem çözebilen, insana değer veren ve ona saygıyla yaklaşan ve farklı fikirlere karşı hoşgörüyle bakabilen ve bunları zenginlik olarak gören sorumlu kişiler yetiştirmektir (Aybek, 2007).

Günümüzde toplumun, okulun, ders müfredatlarının, öğretmenlerin, ebeveynlerin hatta öğrencilerin manası değişmiştir. Eğitim kurumu olan okul, sadece programlanmış bilginin aktarıldığı bir eğitim yuvası değil, bunun yanında topluma şekil veren, onu yönlendiren ve biçimlendiren bir kurum olmak durumundadır. Ders programları, bireylere sadece klişeleşmiş bilgileri veren bir anlayışla değil, onları yaşadıkları, yaşayacakları hayata ve geleceğe hazırlayan, hayatın gerçeklerinin göz önüne alındığı bir bakış açısıyla düzenlenmelidir. Eğitimcilerin vazifesi, sadece bilgiyi yükleyen değil, öğrencileri yönlendiren bir rehber ve lider olmaktır. Bunun

yanında, ebeveynlerin eğitim sürecine daha fazla katılımı ve oku-aile birlikteliği desteklenmelidir. Artık, eğitim sürecinin merkezinde öğrenci vardır, öğrenen birey vardır. Elbette var olan bilgi, birikim, kültürel normlar ve olgular bireylere aktarılacaktır. Ancak, bunda maksat, hazır bilgileri aktarmak, ezberletmek değil, bireyin kendi bilgilerini elde etmelerine yardımcı olmaktır (Çalık ve Sezgin, 2005)

Yenilikçiliği ve değişmeye açık bireyler yetiştirmek de, eğitimin fonksiyonlarından biridir. Geleneğe körü körüne bağlı ve taassup içinde olan toplumların tazyiklerini azaltıp, kişiyi özgür ve münevver bir çevreyle buluşturmak, bireyi çağın yeniliklerine ve değişimine hazırlamak, eğitimin hedeflerindendir (Sağ, 2003). Bilginin hakim olduğu toplumunda, kişinin, eleştirebilen, düşünen ve üreten bireyler olmaları şarttır. Eğitim yapılarının bilgiyi esas alan toplumundaki rolü değişim göstermektedir. Bilgi çağında eğitiminin hedefi, üreten ve yenilikçi bireyler yetiştirmektir. Günümüzde, artık bilginin direkt bireye yüklenmesi değil, bireyin ihtiyaç duyduğu bilgilere nasıl ve hangi yöntemlerle ulaşacağını gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bu sebeple, öğrenmeyi öğrenme üzerinde önemle durulan bir kavramdır. Kişi, nasıl öğreneceğinin yol ve yöntemini bilirse, kendisi için ihtiyaç olan bilgileri en uygun yollarla elde edebilir. (Çalık ve Sezgin, 2005). Günümüzde bireyi eğitme ve geliştirme işlemi, bireye daha önce elde edilmiş durağan durumdaki bilgilerin aktarılması olmaktan çıkmış; bireyin bilgiyi keşfeden, araştırma yapan ve karşısına çıkan sorunların çözümünde elde ettiği bilgiyi kullandığı, bireyin özgüven ve yeteneğinin geliştirildiği bir hale dönüşmüştür (Atak ve Atik, 2007).

Belli bir düzeye gelmiş olan toplumlar gelişme ve yenileşme hareketlerinde eğitimin kalitesine öncelik vermektedir. Bu toplumlar insan kaynaklarını ilgi ve becerileri doğrultusunda yönlendirip eğitim vererek, hedeflenen davranışların verilmesine ayrı bir önem vermektedir. Söz konusu bu ülkeler, toplumu meydana getiren tüm bireylerin ilgilerini, yeteneklerini dikkate alan bir eğitim sürecinden geçmeleri için gayret göstermektedirler (Kaya, 2002). Gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye’de de eğitimin her aşamasında yeniliklerin hayata geçirilmesi kaçınılmazdır. Özellikle de ülkemizde son on yılda Avrupa Birliği üyeliği adaylığına bağlı olarak eğitimde önemli yenilikler gerçekleştirilmiştir.

İktidarın 7. ve 8. Beş Yıllık Kalkınma Planları'nda; XXI. yüzyılda düşünme, algılama ve sorun çözme becerisi gelişmiş, bilgiden en iyi şekilde istifade edebilen, bilgi çağına uygun, bilime ve teknoloji üretimine yatkın, kendini bilmekten, tanımaktan ve ifade etmekten çekinmeyen bireyler Türk toplumunun profili olarak belirtilmiştir. Ders programlarının yeniden dizayn edilmesinde en önemli prensip öğrencilerin kendilerini öğrenme süreçlerine aktif biçimde katmalarıdır (Kavanoz, 2006).

1.2.1.4.Eğitimin Siyasal Fonksiyonu

Eğitim, bireylerin siyasal bilinç seviyesini arttırıp, bireyin siyasal tercihlerinin oluşmasına katkıda bulunur. Böylelikle eğitim, bireylerin siyasette daha etkin olmalarını sağlayan unsurlardan biri olurken, aynı zamanda bireylerin siyasi bakış açılarının oluşmasında çok önemli vazifeler üstlenmektedir. Bu anlamda eğitim, aynı zamanda şahısları siyasal yaşam konusunda da bilgilendirerek, onları siyasal hayata dahil etmeye çalışır. (Çam, 1998). Uluslar, yüksek toplumsal ve siyasal emellerine ulaşmak, varlıklarını sürdürebilmek, toplumun değeriyle, ilkeleriyle barışık ve bunlara bağlı gösteren, ülkesini seven bireyler yetiştirme gayreti içerisinde dirler. Bunun yanında kişilerin, içinde var olduğu topluma aidiyet hissi taşıyan, onun bir ferdi haline gelmesine olanak sağlayan bu iki taraflı süreç, topluma ait sosyo-politik ve kültürel ilkelerin ve normların öğrenilmesini ortaya koymaktadır (Yeşilorman, 2006).

Eğitimin siyasal fonksiyonlarının, yurttaş, seçmen ve yönetici yetiştirmek olduğu göz önüne alındığında bu fonksiyonların icra edilebilmesi için eğitimin her kademesinde, her ortamında, teorikte – pratikte, yazıda ve uygulamada hedeflenen amaca dönük olarak tüm içeriklerin ortaya konması zorunluluk arz etmektedir (Zabun, 2012). Bu sürecin ehemmiyetli bir faktörü ise siyasal sosyalleşmedir. Siyasal sosyalleşme, toplum – kişi kaynaşımı sonucu bireyin siyasal hayatla ilgili görüşünün, katış açısının şekil almasıdır. Bu bağlamda, eğitimin siyasal fonksiyonu devletin dilediği insan tipinin yetiştirilmesidir. Siyasal sosyalleşme, siyasal sürece dahil olma yahut sürecin dışında kalma, mevcut siyasal süreci anlama, sorgulama, siyasi uygulamaları tenkit etme, kabul ya da reddetme şeklinde tezahür edebilir. Siyasal

sosyalleşmede süreç diğeri sosyalleşme alanlarında olduğu gibi bilinçli/bilinçsiz, açık/örtülü(kapalı) bir şekilde aile içinde başlar. Ancak programlanmış eğitimin de devletin eğitmek istediği insan modeli bakımından böyle bir fonksiyonu vardır. Eğitim bu fonksiyonunu, hedefini, eğitim felsefesiyle, bu doğrultuda uygulanan eğitim politikalarıyla, okullar(eğitim kurumları), öğretim müfredatları, dersler, ders kitapları, törenler, kutlamalar vb. vasıtalar aracılığıyla gerçekleştirir. Süreç, açık fonksiyon olarak yani görünürde bireyin gereksinimlerini karşılarken, örtülü yani gizli fonksiyon olarak edilgen olarak kişiye ulusal ve siyasal kültürün, bilincin kazandırılması şeklinde gerçekleşir (Altan, 2011).

Eğitim, toplumsal ve siyasal bir denetim sistemi olarak çağdaş, modern devletle birlikte çok yoğun ve etkin bir alana hükmeder olmuştur. Modern devlet, öngördüğü hakimiyet anlayışını, ulus yaratma hedefini, gerçekleştirme yeri olarak eğitimi görmüştür (Çetin, 2001). Siyaset ise toplumsal hayatın önemli öğlerinden olan yönetim süreçleri için belirli kurallar ve değerler meydana getirmektedir. Bu vesileyle siyaset kurumu, toplumu meydana getiren kişilere özümsemiş olduğu politik fikirleri, emelleri kazandırmaya gayret eder. Böylece, bireylerin hali hazırda var olan politik sistemi koruması ve toplumsal kaynaşmaya katkı vermesini sağlar. Eğitim kurumları, toplumun benimsediği milli imgeleri, sembolleri ve normları bireylere kazandırmaktadır. Eğitim kurumu, demokrasi anlayışının toplum içerisinde yer bulmasında ve bu anlayışın gelişerek yayılmasında önemli görevler üstlenmektedir (Kesim, 2008).

Demokratik kültürün oluşması ve birikmesi bir anlayış sorunudur ve sadece bilgi veren, kağıt üstünde yazılanlarla demokratik kültürün veya bilincinin meydana getirilmesi mümkün değildir. Zira, insanı insan yapan en temel nitelik duyarlıktır. Demokratik kültürün oluşmasında ancak duyarlık eğitimi gaye edinen eğitim süreçleri bu anlayışı bireylere kazandırılabilir. Demokratik normların egemen olduğu siyasal ve toplumsal hayatı oluşturanın temel yolu; demokratik anlayış üzerine inşa edilen bir eğitim anlayışı ile bireylerin demokratik kültür yapısını şekillendiren davranışların verilebilmesinden geçmektedir. Çünkü, demokratik kültür bilincini

kazanmış ve özümsemiş bireylerin çokluğu, o toplumun demokrasiyi özümsemiş bir toplum olduğunu belirleyen en önemli unsurdur.

Sosyologlar da şahsın kişilik yapısı ile toplumsal değişme sürecinin sıkı bir ilişki içinde olduğunu işaret etmişlerdir. Bununla birlikte yandan bir ülkede yaşayan insanların tutumlarının, davranışlarının demokratik özelliği ile ülkede var olan demokrasinin kalitesi arasında sıkı bir bağın olduğunu kabul etmişlerdir. Bu işaret etmektedir ki, bir ülkedeki demokrasi çitasının yükseltilmesi için o ülkede yaşayan bireylerde demokratik kültürün ve bilincinin inşa edilmesine önem verilmeli ve bunun içinde demokratik kültür eğitime de anaokulu eğitiminden başlanmalıdır. Çünkü, çocuklara küçük yaşlardan itibaren demokratik kültür bilinci verebilir ve bunu ancak yaşatarak kazandırılabilir (Semiz, 2004).

Bir başka şekilde söylecek olursak, bireyin yaşamını sürdürdüğü hayatın her alanında: evde, okulda, işyerinde, caddede, sokakta, sosyal yaşamında bireylerin, demokrasinin ve insan haklarının tüm değerlerine, ilkelerine yer vermesi, davranışlarına da yansıtması gerekmektedir. Bu bağlamda insan hakları ve demokrasi eğitimi verilirken izlenecek yol ve yöntemlerin öncelikli olarak, yaşamı merkeze alan, kişiyi aktif kılan, ilgili norm, ilke ve kuralları hayata geçirme olanağı sağlayan yol ve yöntemler olması gerekmektedir. Tüm bu durumlar dikkate alındığında, insan hakları ve demokrasi eğitime daha uygun olan strateji ve yöntemlerin; ilkin uygulayarak-yaşayarak, tiyatro ve rol yapma, rol model olma, münazara, sosyal aktiviteler tertip etme, gezi-gözlem yapma, araştırmalarda bulunma, grup çalışmaları yaptırma, problem/sorun çözme yöntemleri olduğu söylenebilir (Yeşil, 2004).Eğitimin en önemli unsurlarından biri olan öğretmenlerin,öğrencilere demokrasi eğitimini vermenin yanında, onlara girişimci ruh, özgüven, sabır ve sebat gibi nitelikleri kazanmaları için örnek olmasıdır. Bu gayeyle sınıf ortamında demokratik bir iklim oluşturarak talebeleri kendini anlatabilmeleri için ortam oluşturulmalıdır. Bunu kazanımları verebilecek eğitimcilerin, mesleki alanda ve genel kültür konularında yeterli donanıma sahip olmaları önemlidir. Demokrasi eğitiminde öğretmenlerin şahsi özellikleri de uzmanlık alanları kadar etkili olmaktadır (Erdem ve Tzu, 2006).

Böylelikle, demokrasi anlayışının oluştuğu bir toplumda farklılıklarla bir arada yaşamayı öğrenmeyi amaçlayan, şiddeti bir yol olarak benimseyen ırkçılıkla, milliyetçilikle ve hoşgörüsüzlükle mücadeleyi esas alan ve şiddet yoluyla aşırı düşünce ve davranışı imhasını hedefleyen anlayışı benimsemeyen eğitim/öğretim yöntem ve yaklaşımlarını uygulamak etkili olabilir. Aşağıda ifade edilen temel yeterliliklerin elde edilmesi bu hedeflere ulaşmada yol gösterici ve yardımcı olacaktır. Bunlar (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 2002);

Şiddet merkeze almayan bir yöntemle çatışma sebeplerini ortaya koyma,

Kendi görüşlerini ve fikirlerinin doğruluğu için tartışma,

Başka insanların söylemlerini dinleme, anlama ve yorumlama,

Farklılıkları kabul etme ve bunları tanımaya çalışma,

Tercihler yapma, seçenekleri dikkate alma ve meslek ahlakı analizine tabi tutma,

Sorumlulukları beraber yüklenme,

Başka insanlara yapıcı, saldırgan olmayan şiddeti benimsemeyen ilişkiler kurma,

Gelişmiş demokrasilerin kişilere, siyasal partiler yoluyla, sivil toplum kuruluşları (STK) vb. vasıtalarla olayları etkileyebilme, tesir edebilme, alınacak ve uygulanacak kararlara katılabılme söz sahibi olma şansı verdiği söylenebilir. Kişilere verilen bu şans, toplumda var olan demokratik kültür unsurlarının işletilmesi ve gelişmesi, aynı zamanda geliştirilmesi için önemlidir. Demokrasi kültürünün olduğu kişilerin beklenti ve menfaatleri bir taraftan muhafaza edilirken diğer taraftan geliştirilebilir (Şirin, 2009).

1.2.1.5.Eğitimin Felsefi Fonksiyonu

Felsefe, insanların yaptığı bir faaliyettir; insan aklının bir eseridir. İnsanın, akli aracılığıyla dünyayı ve evreni anlamaya, kavramaya ve aydınlatmaya çalışması, felsefedir. Felsefe, insan deneyimleri üzerine kurulur. İnsanın, evrenin zaman içindeki işleyişi sırasında mana veremediği, açıklayamadığı ve engel olamadığı

olaylar karşısında duyduğu şaşkınlık ve hayret onu aklını kullanmaya, düşünmeye, akli açıklamalar yapmaya, araştırmaya, bilmeye ve öğrenmeye zorlamıştır. Öte yandan deneyim yoluyla elde edilen veri ve bilgilerden tereddüte düşülmesi, insanın hiçbir şeyi direkt kabul etmemesine; tenkit eden düşünceye tabi tutmasına sebep olmuştur. Şüphe, tereddüt insanı düşünmeye, akletmeye ve araştırmaya sevk etmiştir (Ergün, 2014).

Uzun bir zaman zarfını içeren tarih boyunca birçok felsefi akım ve bunların eğitime yansımalarının sonucu olarak da pek çok eğitim felsefesi, analizi ortaya çıkmıştır. Fakat bu eğitim felsefeleri içinden en çok tanınan ve bilinenleri ve eğitimi etkileyenleri realist(gerçekçi), idealist(ülkücü), experimentalist(deneyci), perennialist(kalıcı) ve existentialist(varoluşçu) eğitim felsefeleridir. Genel manada bu felsefelerin herbirinin; eğitim kurumları olan okullar, öğretim programları/müfredatları, derslerin içerikleri, öğretmen/muallim, öğrenci/talebe, öğretimin amaçları, öğrenme ortamları, öğretim yöntem ve teknikleri gibi konularda farklı bakış açıları ortaya koymuşlardır. Bu felsefi bakışlar istikametinde kişilerin neleri, nasıl bir ortamda hangi yöntem ve tekniklerle öğreneceklerine yönelik kuramsal olmayan ilkeler önermişlerdir (Tekin ve Üstün, 2008).

Eğitim felsefesi eğitimi engelleyen sorunları, eğitime istikamet çizen, kavram, düşünce ve ilkeleri izah etmeye çalışmaktadır. Eğitim felsefesi, aynı zamanda eğitim politika, çalışma ve uygulamalarına yön veren varsayım(önerme), inanç, karar ve kriterleri inceler, tutarlık açısından ve mana yönünden kontrol eder. Eğitim sistemlerinin merkezinde olan insan ve insana bakış açılarını değerlendirir. Eğitim politikalarında ve eğitim faaliyetlerinde kullanılacak yeni hipotezler(varsayımlar) sunmaya çalışır. İnsan doğası, toplum, öğrenme gibi alanlardaki felsefi ve eğitim anlayışı ve bakış açılarını bir araya getirir; bunları harmanlayarak bir bütün meydana getirmeye çalışır (Ergün, 2014). Eğitim felsefesi, eğitimcinin, eğitime dair ne varsa dikkate alarak eğitimi her açıdan görmesine, onu incelemesine yardımcı olur. Eğitim felsefesi, yapılmakta olan veya yapılan eğitim faaliyetlerinin/etkinliklerinin anlamını, açık ve anlaşılır bir düşünce sistemi içinde görülmesini hedeflemektedir. Çünkü eğitim faaliyetleri, bunların uygulama strateji

ve yöntemleri, davranışları, sebep-sonuç ilişkilerini ancak, felsefeyle zenginleşen fikir akımlarının olduğu ve işlerlik kazandığı zihinsel ortamlarda meydana gelir (Çoban, 2007).

Eğitim ile felsefe kişinin hayattan beklentisinin ne olduğunu tespit edilmesi adına, hedef oluşturma, farklı olaylar arası münasebetler kurabilme, değişik fikirler üzerine düşüncelerini ifade etme, daha önceki bakış açılarına bağlanmadan kendi özgün yorumlarıyla kişisel bir tavır alabilme noktasında yardım eder. Felsefe, yorum yapma, çıkarımda bulunma, tahlil, sentez gibi zihinsel ve bilişsel becerilerin gelişmesine katkıda bulunurken aynı zamanda duyuşsal olarak da eğitim sisteminin önemli bir parçası olmuştur. Eğitimin ayırıcı/karakresitik sistemi geçmişten günümüze dek farklı şekiller almış ve gereksinim olarak hissedilen insan tipine göre de değişim göstermeye devam etmektedir. Bu değişim süreçlerinde felsefeye çok vazife düşmektedir. Eğitilecek insana yapısına göre değişim gösteren eğitim felsefeleri, elde edilmek istenen hedefe göre hangi yol ve strateji izlenmesi gerektiği mevzusunda eğitimcilere yardım etmektedir. (Kızıltan, 2012). Bu nedenle eğitim, felsefî münazaraları, insanî ve hakiki değerleri anlamak adına önemli bir dayanak noktasıdır. Nitekim okulda yapılan eğitim işi, felsefenin vereceği geniş bakış açısına sahip olursa, amaç ve yöntemleri mevcut durumdan ileriye gider (Dewey, 2012).

Kesinlik ilkesi, bilimsel düşüncede şüphecilik ilkesine göre öncelik kazanır. Şüpheciliğin öne çıkarılmasıyla, eleştirme, sorgulama ve inceleme gibi zihinsel üst düzey beceriler öncelik kazanırken, ezberci anlayışı ve doğrudan bilgi yüklemesini geriye iter (Şahin ve Çokadar, 2006). Modern dünyanın ihtiyaçları yaşadığımız dönemde bireylerin düşünme becerisine sahip olmasını bir gereklilik haline getirmiştir. Öğretimde, karşılıklı bilginin alış-verişi yerine, düşünen, düşünerek öğrenme yöntemi öncelik ve önem kazanmaktadır. Bu nedenle modern okullarda birey yetiştirilirken, düşünerek öğrenen, öğrenirken de eleştirel bakabilen, bilgi üreten, bilgiyi elde etme yollarını bilen kişiler olarak eğitime çalışılmakta, talebelere düşünme yeteneğini kazandırmayı hedef haline getiren eğitim müfredatları hazırlanmaktadır (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006).

Düşünme; tecrübe ederek, gözlem yaparak , akıl yürüterek, sezgi ve diğer yollarla elde edilen bilgiyi kavramsallaştırma, ulaşılan bilgiyi uygulama, elde edilen bilginin analiz edilip ve değerlendirmesinin disipline edilmesidir. Düşünme “varolan bilgilerden yola çıkarak başka bir şeye ulaşma” ve “eldeki verilerin, bilgilerin ötesine gitme” biçiminde ifade edilir. Düşünme biçimleri içinde en çok bilinenleri, eleştirel düşünme, problem çözme, bilimsel ve analitik düşünme, hüküm çıkarmaya yönelik (parçadan bütüne, bütünden parçaya) ve ilişkisel düşünmedir. (Genç ve Eryaman, 2008). Bu bağlamda eleştirel düşünmeyi kazanmış yahut eleştirel bakış açısına yatkın kişiler, günlük yaşamlarında karşılaştığı durumlara, olaylara farklı açılardan bakar. Diğer insanların görüş ve yorumlarını ciddiye ve dikkate alır. Olayların sebeplerine ilişkin veriler, bilgiler elde eder ve bunları dener. Tartışmalarda görüşünü açıklayacak, destekleyecek delilleri sunar. Bu tarz gibi üst düzey becerilere sahip olduğundan, bu kişilerin araştırma faaliyetlerini yaşamalarının önemli bir parçası haline getirmesi, bu çeşit etkinliklerde bulunmaktan memnuniyet duyması ve araştırma sürecine bağlı olarak ortaya çıkan endişelerinin düşük olması beklenmektedir (Bökeoğlu ve Yılmaz, 2005).

1.3. Türkiye’de Yükseköğretimin Tarihçesi

Yükseköğretim(üniversite) tarihimizde medreseye dayalı eğitiminden ayrılış ve ilk laik eğitim sisteminin ve kurumlarının ihdas edilmesi 1773 yılında olmuştur. Söz konusu senede İstanbul’da Mühendishane-i Bahri-i Hümayun, onu ardından gelen senelerde de Mühendishane-i Berri-i Hümayun kurulmuştur. 1827’de Tıbbiye ve 1834’de Harbiye ihdas edilerek medreselerle beraber, laik eğitim veren kurumlar ülkemizde modern manada bir yükseköğretiminin oluşmasına katkıda bulunmuşlardır.

Osmanlı Devletinde, Muvakkat Maarif Meclisinin(Geçici Eğitim Meclisi) almış olduğu kararla 1846 açılması ön görülen Darülfünun ancak 1863’te açılmıştır. Darülfünunun, 1865’de binasının yanması sebebiyle bir süre kapalı kalmıştır. Daha sonraki zamanlarda Darülfünun-u Osmani ismiyle açılmış olan kurum, farklı zamanlarda Darülfünun-u Şahane(daha sonra İstanbul Üniversitesine dönüşmüştür.) ismini almıştır(Korkut,1981,s.8). Bu dönemde Darülfünun’un, ismi yanı sıra örgütsel

yapısında da çok farklı değişikliklere uğramıştır. Sonuç itibariyle, Darülfünun-u Osmani adını taşıyan bu üniversite Cumhuriyetin ilanından sonra, 1924 de, 493 numaralı Kanun ile İstanbul Darülfünunu(İstanbul Üniversitesi) ismini verilmiştir. Dünyadaki diğer ölkelerde de olduğu gibi Osmanlı Devletinde de yönetimin ve yönetim anlayışının değişmesi üniversitelere de tesir etmiş, bunun sonucu olarak da Darülfünun adı dönem dönem değişikliğe uğramıştır. 1924 yılında çıkarılan 430 sayılı “Eğitimin Birleştirilmesi(Tevhid-i Tedrisat)” Kanunu ile medreselerin varlığına son verilmiştir. Cumhuriyeten sonra bünyesinde tıp, hukuk, edebiyat, fen ve ilahiyat fakülteleri bulunduran İstanbul Darülfünun’u ölkenin ilk yükseköğretim kurumu olmuştur. Tüzel kişiliği üniversite katma bütçe ile yönetilmekteydi. Kurulduğunda kendinden beklentileri olan İstanbul Darülfünun’u, Atatürk’ün Cumhuriyeti İlanından sonra birbiri ardına yapılan devrimlerine/inkılaplara uyum sağlayamamış, yapılan devrimleri desteklememiş, aksine yapılan bazı devrimlere karşı çıkmış ve 9 Mayıs 1933 tarihinde bünyesinde bulunan bütün kuruluşlarıyla birlikte lağvedilerek “İstanbul Üniversitesi’ne dönüştürölmüştür.

Darülfünun’un kapatılıp yerine İstanbul Üniversitesi’nin ihdas edilmesinde aşğıdaki konular etkili olmuştur.

- * Cumhuriyetin ilanından sonra Devriminin kabul makes bulmasında etkin rol oynamaması, değişimlere karşı durması
- * Denetleme mekanizmasının olmaması,
- * Bilimsel çalışmaların olmaması,
- * Toplumu dikkate almaması

Darülfünun’un(üniveristenin) hakkında inceleme yapması için, İsviçre’den Atatürk’ün talimatıyla ölkeye çağrılan edilen Profesör Malche hazırlamış raporunda bu konuları etraflica ele almıştır(Hirsch, 1950).

Dönemin Milli Eğitim Bakanı olan Reşit Galip’in ve Malche’in tespit etmiş olduğu sorunlar/yetersizlikler sebebiyle kapatılan Darülfünun’un(Üniversitenin) kadrosunda çalışan 155 kişinin yalnızca 59 u 6 Haziran 1933 tarihinde kurulan

İstanbul Üniversitesi kadrosuna dahil edilmiştir(Ökten, 1973, s.48). Nazilerin soykırımından ve zulmünden kaçan Yahudi bilim adamlarının ülkeye gelmesiyle İstanbul Üniversitesi ve Ankara’da bulunan diğer yükseköğretim kurumları(Y.Ziraat Enstitüsü, Hukuk Fakültesi) eğitim- öğretimde ve araştırma yapma adına önemli merkezler haline gelmiştir (Baskan, 2001)

Yukarıdaki paragrafta da analtıldığı üzere, İstanbul’daki bu gelişmelerin olmasının yanında Ankara’da da yükseköğretim kurumları açılmaya başlanmıştır. Cumhuriyetin ilan edildikten yürütülen eğitim seferberliği sayesinde üniversiteler Anadolu’da da açılmaya başlamış ve Ankara’da 1925’te Hukuk Mektebi, 1926 Gazi Eğitim Enstitüsü, 1930’da ise Yüksek Ziraat Enstitüsü kurulmuştur.

İstanbul Üniversitesi 1933 yılında üniversitede reform ruhuyla kurulmuştu, Fakat II. Cihan Harbinden açılan sonra çok partili döneme geçen toplumun değişen gereksinimleri ve koşulları karşısında, İstanbul, İstanbul Teknik ve Ankara Üniversitesi, yetersiz kalmaya başlamışlardır. Toplumda meydana gelen hızlı değişimi, dönüşümü ve gelişmeleri göz önüne olarak hazırlanan ve 1946 yılında uygulamaya konan 4936 Sayılı Üniversiteler Yasası, üniversiteleri kurumsal bir bütünlük içinde derleyip, toplayıp, bu bütünlüğün yönetsel anlamda üst yönetimi olan kurula “Üniversitelerarası Kurul” ismini vererek yeni bir yapı meydana getirilmiştir. 4936 Sayılı Üniversiteler Yasası, Milli Eğitim Bakanını(MEB) üniversitelerin üst düzey yöneticisi olarak kabul etmiştir.Aynı zamanda bu yasa bakana yükseköğretim kurumlarında denetim yapma yetkisini de vermiştir. Bu kurul, iş alanında birlikteliğin sağlanması ve yaşanan sıkıntılara ortak akılla başa çıkılması adına önemli bir reform olarak kabul edilebilir. Çok partili dönemin başlamasından sonra, ilk onbeş yılında her yönüyle geri kalmış yerlerde üniversite açmak, kültürü, bilgiyi, araştırma ve geliştirmeyi ve yükseköğretimi yurt geneline yaymak, bölgelerarası gelişmişlik farkını ve dengesizliği ortadan kaldırmanın rasyonel ve realist yolu olarak kabul edilmiştir (Keleş, 1978,s.2). Bu bakış açısı çerçevesinde 1950-1960’lı yıllarda İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerde kurulan üniversitelerin peşi sıra Anadolu’ daki şehirlerde üniversiteler açılmaya başlamıştır.

27 Mayıs 1960 Askeri darbeden sonra Milli Birlik Hükümeti(MBH) kurulmuştur. Bu hükümet üniversitelerin işleyişine yönelik bir takım yeni düzenleme ve yeniden dizayn etme girişiminde bulunmuştur. Bilimsel ve yönetsel açıdan bir özerklik 1961 Anayasasıyla birlikte üniversitelere verilmiştir. Bu Anayasanın; üniversitelerin kendi içinde seçtiği organlar/kurullar tarafından yönetileceği, öğretim üye ve yardımcılarının üniversite dışındaki makamlarca(siyasi, bürokratik vb.) görevlerinden alınamayacağı/uzaklaştırılamayacağına ilişkin hükümler içeren 120.maddesi daha önceki çıkarılan yasalardan daha kapsamlı, yapısal değişikliklerin ifadesi olarak yorumlanabilir(İnan, 1988,s.27).

1960'dan 1973 senesine kadar geçen 13 yıllık sürede, bir başka ifadeyle 1750 sayılı Yasanın yürürlüğe girişine kadar geçen zaman içinde Türkiye'de yükseköğretimde sürekli değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda, 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Yasası'na istinaden özel yüksekokullar açma hakkının verilmiştir. Fakat Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu kararla adı geçen yasanın iptali sonucunda bu kurumların lağvedilmiştir. O dönembu durum kamuoyunun çok yakından takip edilmiştir. Yine aynı dönemde; Anayasanın "iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmanın bir plana göre gerçekleştirileceği" ilkesine istinaden planlı döneme geçilmiştir. Fakat, aradan geçen 11 yıllık zaman içinde, yükseköğretimde özellikle üniversitelerimiz için planlamaların yapıldığı dönemlerinin hakkı verilmediğinden 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu 1973'de yürürlüğe konulmuştur (Üniversiteler Kanunu Tasarısı Genel Gerekçe, 1972,s.3). 1750 sayılı Üniversiteler Yasası'nın dayandığı esaslar şunlardı:

1. Üniversitelerin bütünlüğünü sağlaması ve liseyle ilişkisinin kurulması,
2. Üniversitede imkan ve fırsat eşitliği,
3. Kaynakların aktif bir şekilde kullanılması,
4. Üniversitelerin planlamasının yapılması,
5. Öğrenim ve öğretim özgürlüklerine teminat verilmesi

Bu esaslara istinaden 1750 sayılı Kanunun getirdiği yenilikleri genelde şöyle sıralayabiliriz:

1. Üniversitelerin bütünlüğü,
2. Üniversitelere yön vermek maksadıyla YÖK'ün kurulması,
3. Öğretim sürelerinin ayarlanması ve tasnif edilmesi
4. ODTÜ ve Hacettepe Üniversitesinin kuruluş yasalarındaki bazı maddelerin muhafaza edilmesi şartıyla diğerk bütün üniversitelerin bu yasanın içeriğine dahil edilmesi,
5. Yükseköğretim Kurumlarının dışarıdan denetlenmesi için “Üniversite Denetleme Kurulu”nun kurulması.

2547 sayılı Yasadan önce, ülkemizde, Avrupa'daki üniversitelerin aksine yükseköğretim sistemimizde alt sistemlerle uyumsuzluk, sistem içerisinde boşluk, dağınıklık ve farklı uygulamalar söz konusuydu. Başka bir deyişle üniversiteler, fakülteler ve meslekyüksekokulları arasındaki uyumsuzluklar ve yükseköğretim kurumlarının kendi aralarındaki iletişim bozuklukları/kopuklukları eğitimin niteliğinin, kalitesinin düşmesine, ülkenin ihtiyacı olan nitelikli/kalifiye insan kaynağının heba edilmesine, kısacası yükseköğretimin ortak bir hedefe/gayeye yönlendirme çabalarının heba olmasına sebebiyet vermektedir.(Kaptan, 1982,s.1).

1750 sayılı Yasa zamanında yükseköğretimin işleyişindeki kanun farlılığını ve uygulamadaki eşitsizliği aşağıda belirtilen problemlere sebep olmuştur.

- a) Yükseköğretim(Üniversitelerin) kurumlarının işlevlerini yerine getirmesine engel olmaktadır.
- b) Statü farklılıkları, özlük hakları konusunda haksızlıklar yapılmakta bu durum da huzursuzluklara sebep olmaktaydı.
- c) Farklı seviyelerde öğretim yapılmakta ve ayrı kalitede ve özellikte eleman yetiştirilmektedir.

d) Devlet bütçesinde israfa neden olmaktadır.

e) Öğrenci alımında gerek ülkede istihdam konusunda gerekse kapasitelerin oluşturulması ve kullanılmasında, önemli sorun ve sıkıntılar yaşanmakta, atıl kapasiteler oluşturulmaktadır.

f) Farklı mevzuatların varlığı merkezde bir kurulun oluşmasına mani olmakta ve ayrıca yeni kurulan/açılan yükseköğretim kurumlarının öğretim üye ihtiyaçlarına cevap verememekte, akademik personeli fazlalığı olan yükseköğretim kurumlarının geliştirmekte olan veya yeni kurulan üniversitelere yardım etmeleri mümkün olmamaktadır.

g) Üniversite-öğrenci ilişkilerinde sağlıklı bir iletişim bulunmaktadır ve bunun neticesinde öğrenciler bu durumdan zarar görmektedir.

Türk Yükseköğretim sistemi 1982-2000 yılları arasında daha önce hiç yaşanmamış bir gelişmeler görülmüştür. 1982 yılında yapılan yeni bir düzenleme ile Türkiye’de 19 olan üniversite sayısı 27’ye yükselmiştir. 1992 yılında çıkarılan 3837 sayılı Yasa ile de 21 yeni üniversiteyle beraber 2 yüksek teknoloji enstitü kurulmuş olup devlete ait üniversite sayısı 51’e çıkarılmıştır. Bugün ise devlet ve vakıf üniversitelerinin sayısı 77’yi bulmuştur.

1923-1924 eğitim öğretim tarihlerinden 1999-2000 eğitim-öğretim tarihlerine kadar geçen 76 senelik Cumhuriyet tarihinde Türkiye’de Yükseköğretim alanında yaşanan gelişmeler şöyle özetlenebilir:

* Üniversite sayısı 1’den 74’e

* Öğrenci sayısı 2.914 den 1.419.927’ye

* Mezun edilen öğrenci sayısı 321’den 198.654’e

* Öğretim elemanı sayısı 307’den 63.866’ya çıkmış olup, Türkiye’de

üniversiteler İstanbul’un dışında Anadolu ve Trakya’nın her iline yayılmıştır.(Baskan, 2001)

Tablo 2.1. Bitlis Eren Üniversitesi Öğrenci Sayıları

Üniversite Adı	Tür	Öğrenim Türü	Genel Toplam		
			Erkek	Kadın	Toplam
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	BİRİNCİ Ö.	4672	3234	7906
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	İKİNCİ Ö.	540	211	751
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	UZAKTAN Ö.	25	221	246
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	TOPLAM	5237	3666	8903
TOPLAM			5237	3666	8903

Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr>

II.BÖLÜM

BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİNİN TANITIMI

2.1.Üniversitenin Tarihçesi

17 Mayıs 2007 tarihinde 5662 Sayılı Yasa ile kurulan T.C. Bitlis Eren Üniversitesi, Bitlis şehri ve çevresinin sosyal ve kültürel ortamına katkıda bulunarak, bölge insanlarına hizmet etmeyi hedeflemektedir.

Kuruluş kanunu ile birlikte Eren Üniversitesi'nin bünyesinde açılan fakülteler: İktisadî ve İdarî Bilimler, Mühendislik-Mimarlık ve Fen-Edebiyat. Yüksekokullar: Sağlık, Kanık Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik yüksekokullarıdır. Meslek Yüksekokulu: Teknik Bilimler, Sağlık Hizmetleri, Adilcevaz , Ahlat, Hizan ile Tatvan meslek yüksekokullarıdır. Aynı zamanda Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Fen Bilimleri Enstitüsü bulunmaktadır.

Bitlis Eren Üniversitesi'nde; kuruluşundan sonra; Güzel Sanatlar ve İslami İlimler Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu hizmete girmiştir .(<http://www.bitliseren.edu.tr/Tarihce.aspx>)

2.2.Akademik Birimler

- Fen Edebiyat Fakültesi
- Güzel Sanatlar Fakültesi
- İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
- İslami İlimler Fakültesi
- Mühendislik - Mimarlık Fakültesi
- Anabilim Dalları
- Rektörlüğe Bağlı Bölümler
- Meslek Yüksekokulları
- Yüksekokullar
- Enstitüler
- Uygulama ve Araştırma Merkezleri
- Akademik Koordinatörlükler
- Akademik Organizasyonlar
- Bilimsel Dergiler ve Yayınlar
- Bölümler
- Diğer Akademik Birimler
- Dış İlişkiler Ofisi
- Eğitimler ve Kurslar
- Akademik Özel Web Projeleri
- Öğrenci Kulüpleri

<http://www.bitliseren.edu.tr/AkademikBirim.aspx>

2.3.İnsan Kaynakları

2.3.1.Akademik Personel

Tablo 2.2. Yıllara Göre Akademik Personel Sayıları

Yıl	Personel Sayısı
2009	90
2010	146
2011	168
2012	258
2013	306

2014	340
2015	364
2016	396
2017	408

Kaynak: Bitlis Eren Üniversitesi 2017 Yılı İdare Faaliyet Raporu

Tablo 2.2’de görüldüğü üzere 2009 yılında 90 olan personel sayısı her yıl artış göstererek 2017 yılı itibariyle 408’e ulaşmıştır. Akademik personelin en fazla artış gösterdiği yıl ise 2012 yılı olmuştur. 2011 yılında 168 olan akademik personel sayısı 258 sayısına ulaşmıştır.

2.3.2.İdari Personel

Tablo 2.3. Yıllara Göre İdari Personel Sayıları

Yılı	Sayı
2009	116
2010	147
2011	178
2012	218
2013	246
2014	255
2015	268
2016	261
2017	263

Kaynak: Bitlis Eren Üniversitesi 2017 Yılı İdare Faaliyet Raporu

Tablo 2.3’te görüldüğü üzere 2009 yılında 116 olan personel sayısı her yıl artış göstererek 2017 yılı itibariyle 263’e ulaşmıştır. İdari personel sayısının en fazla artış gösterdiği yıl ise 2012 olmuştur. 2011 yılında 178 olan akademik personel sayısı 2012 yılında 218 sayısına ulaşmıştır.

2.3.3.Öğrenci Sayıları

Tablo 2.4. Yıllara Göre Öğrenci Sayıları

Yıl	Sayı
2009	3.087
2010	3.410
2011	3.868

2012	5.318
2013	6.418
2014	7.298
2015	8.087
2016	8.578
2017	9.055

Kaynak: Bitlis Eren Üniversitesi 2017 Yılı İdare Faaliyet Raporu

Tablo 2.4'te görüldüğü üzere 2009 yılında 3087 olan öğrenci sayısı her yıl artış göstererek 2017 yılı itibariyle 9055'e ulaşmıştır. Yıllara göre öğrenci sayısının en fazla artış gösterdiği yıl ise 2012 yılı olmuştur. 2011 yılında 3868 olan öğrenci sayısı 9055 sayısına ulaşmıştır. İdari ve akademik personel sayısının en fazla artış gösterdiği yıl olan 2012 yılı göz önüne alındığında öğrenci alımlarının en fazla 2012 yılı olduğu görülmüştür.

2.4.Mali Bilgiler

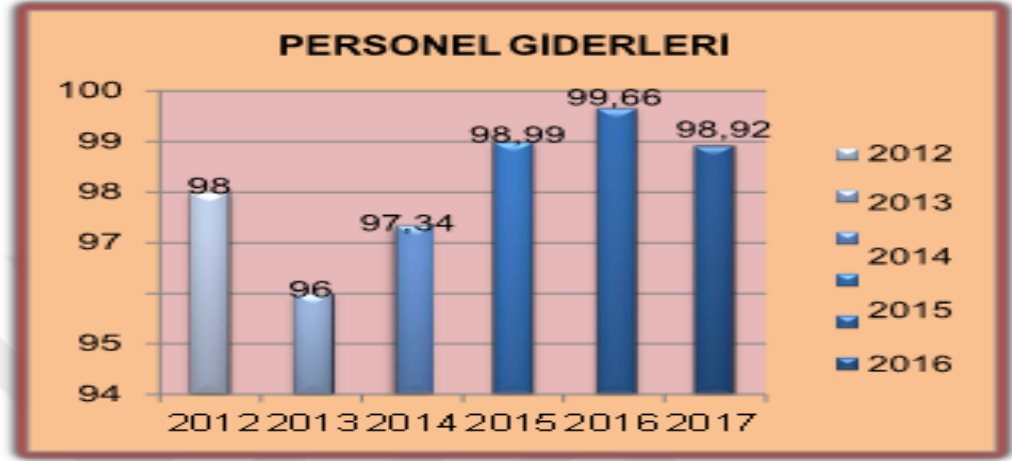
Tablo 2.5. Bütçe Giderleri

2017 YILI DÖNEMİ BÜTÇE GİDERLERİ TL							
Ekonomik Kodu	Adı	Bütçe Başlangıç Ödeneği	Yıl İçinde Eklenen	Yıl İçinde Düşülen	Yıl Sonu Ödeneği	Harcama	
						Tutar	Yüzde
1	Personel Giderleri	39.139.000,00	3.490.635,36	2.478.832,00	40.150.803,26	39.718.124,26	%98,92
2	Sosyal Güvenlik	4.658.000,00	250.240,00	210.478,00	4.697.762,00	4.615.055,72	%98,23
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	13.628.000,00	5.917.455,00	-	19.545.455,00	18.200.277,22	%93,11
5	Cari Transferler	928.000,00	-	-	928.000,00	910.805,67	%98,14
6	Sermaye Giderleri	26.000.000,00	2.500,00	-	26.002.500,00	15.817.485,63	%60,83
7	Sermaye Transferleri	-	-	-	-	-	-
Toplam		84.353.000,00	9.660.830,36	2.689.310,00	91.324.520,26	79.261.748,50	%86,79

Kaynak: Bitlis Eren Üniversitesi 2017 Yılı İdare Faaliyet Raporu

Tablo 2.5’ ten anlaşılacağı üzere Personel Giderleri %98,90 ile en fazla harcanan kalemi oluştururken Sermaye Giderleri %60,83 ile en az harcamanın olduğu kalemi oluşturmaktadır. Bütün kalemler göz önüne alındığında bütçenin ortalama %86,79’unun harcandığı görülmektedir.

2.4.1. Personel Giderleri

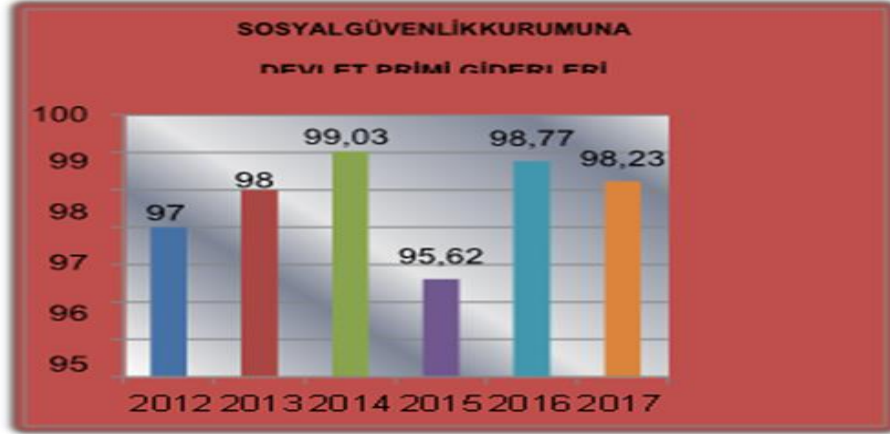

Kaynak: Bitlis Eren Üniversitesi 2017 Yılı İdare Faaliyet Raporu

2012–2017 yılları arasında Personel Harcamaları için ayrılan ödeneklerin sene sonunda ödenegine göre harcanma oranları yukarıdaki tabloda gösterilmektedir.

2017 yılında Personel Harcamaları için 39.139.000,00 TL bütçe başlangıç ödenegi ayrılmıştır. Sene içinde; maaş ödemelerinin ve çalışan personel sayısının artması nedeniyle 3.490.635,36 TL tutarında ödenek dahil edilerek 42.629.635,36 TL olmuştur. Yine sene içinde 2.478.832,00 TL ödenek eksiltilerek toplam sene sonu ödenegi 40.150.803,26 TL olmuş ve 39.718.124,26 TL tutarında harcama yapılmıştır. Söz konusu kalemdeki harcamanın sene sonundaki ödenekle oranlandığında %98,92 olduğu görülecektir.

2.4.2. Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri

Kaynak: Bitlis Eren Üniversitesi 2017 Yılı İdare Faaliyet Raporu

2011–2016 seneleri arasında Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderlerinin sene sonu ödeneğine göre harcanma oranları yukarıdaki grafikte gösterilmektedir.

2016 senesinde Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri adına 4.087.000 TL bütçe başlangıç ödeneği ayrılmıştır. Sene içinde; Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderlerine çalışan personelin çoğalması nedeniyle ayrıca 288.678 TL tutarında ödenek dahil edilerek bu tutar 4.375.678 TL'ye çıkarılmıştır. Yine sene içinde 86.079 TL tutarında düşüm yapılarak sene sonu ödeneği 4.289.599 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu tutarın 4.236.825 TL'si ise tüketilmiştir. Bu kalemdeki harcamanın sene sonu ödeneğine oranladığımızda % 98,77 olarak gerçekleştiğini görüyoruz.

2.4.3. Mal ve Hizmet Alım Giderleri

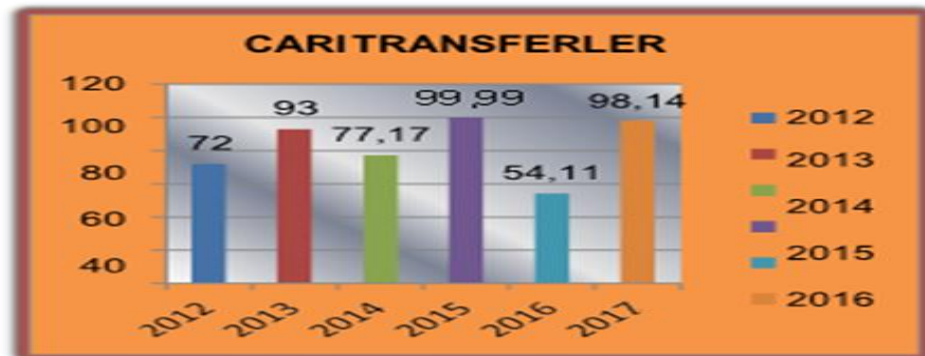

Kaynak: Bitlis Eren Üniversitesi 2017 Yılı İdare Faaliyet Raporu

2011–2016 senelerine ait Mal ve Hizmet Alım Harcamaları ödeneklerinin sene sonu ödenegine oranlandığı gösteren grafik yukarıdadır.

2016 yılında Mal ve Hizmet Alımı Harcamalarına 12.829.000 TL bütçe başlangıç ödenegi ayrılmıştır. Sene içinde 6.114.124 TL ödenek dahil edilmiştir. Toplam senesonu ödenegi 18.943.124 TL olmuştur ve söz konusu tutarın 14.709.399 TL'si harcanmıştır. Bu harcama kaleminin sene sonu ödenegine oranı % 77,65 olmuştur.

2.4.4. Cari Transferler

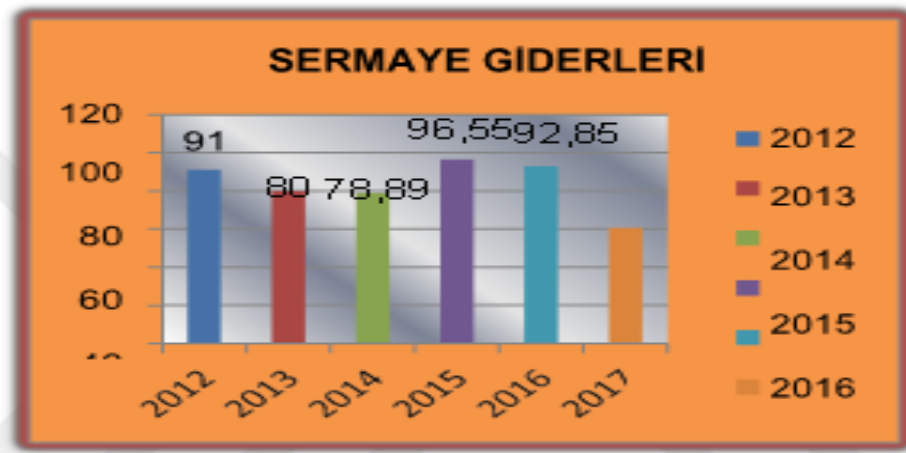

Kaynak: Bitlis Eren Üniversitesi 2017 Yılı İdare Faaliyet Raporu

2011–2016 senelerine ait Cari Transferler ödeneklerinin yılsonu ödeneğine göre harcanma oranı yukarıdaki grafiktedir.

2016 yılında Cari Transferlere kullanılmak üzere 277.000 TL tutarında bütçe başlangıç ödeneği ayrılmıştır. Toplam sene sonu ödeneği 1.277.000 TL tutarında gerçekleşmiş ve ayrılan bu tutarın da 691.088 TL’si harcanmıştır. Harcamanın sene sonu ödeneğine oranı % 99,99 olmuştur.

2.4.5. Sermaye Giderleri

Kaynak: Bitlis Eren Üniversitesi 2017 Yılı İdare Faaliyet Raporu

2011–2016 senelerine ait Sermaye Giderleri ödeneklerinin sene sonu ödeneğine göre harcanma oranı yukarıdaki grafiktedir.

2016 yılında Sermaye Giderlerine 33.500.000 TL bütçe başlangıç ödeneği ayrılmıştır. Sene içinde 5.080.000 TL tutarında ödenek dahil edilmiştir. Yine sene içinde 2.500.000 TL tutarında ödenek düşümü yapılarak toplam sene sonu ödeneği 36.080.000 TL tutarında gerçekleşmiştir ve bu miktarında 35.500.601 TL’si kullanılmıştır. Harcamanın sene sonu ödeneğine oranlandığında % 92,85 olduğu görülecektir.

III.BÖLÜM

BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ'NİN İL EKONOMİSİNİN GELİR VE İSTİHDAMINA KATKISI

Doğrudan(direkt) katkı, doğrudan gelir ve doğrudan istihdam katkısı olarak iki ayrı bölüm olarak incelenecektir.

3.1.Doğrudan Gelir Katkısı

Bitlis Eren Üniversitesi, çalıştırdığı akademik, idari personeller ile yardımcı hizmetler sınıfında görev yapan elemanlara ve diğer işçilere yapmış olduğu maaş, ek ders ücretleri, işçi ücretleri ve yolluklar gibi ödemelerle Bitlis İli için doğrudan(direkt) gelir katkı sağlamaktadır. Bitlis Eren Üniversitesi'nin 2016- 2017 eğitim-öğretim dönemindeki ile yapmış olduğu direkt gelir katkısını bulabilmek için 2016 senesinin son altı aylık personel giderleriyle 2017 senesinin ilk altı aylık dönemlerinde personellere yapılan ödemelerin bulup hesaplamamız gerekir.

Tablo 3.1. Yıllara Göre Harcama Tutarları

Personel Harcamaları	2016 Harcama Miktarı	2017 Harcama Miktarı	Artış Oranı (%)
	36.035.861,69	39.718.124,26	% 10,21

Kaynak: Bitlis Eren Üniversitesi 2017 Yılı İdare Faaliyet Raporu

Yukarıdaki tabloda 2016 ile 2017 yılına ait personel giderleri verilmiştir. 2016 yılı peronel giderlerinin son altı ayını(haziran-aralık) 2017 yılının ise ilk altı ayını(ocak-haziran) net harcamaları verilerine ulaşılamadığından tahmini %50 bütçeleri baz alındığında, 2016 yılı için 18.017.930,84 TL 2017 yılı için ise 19.859.062,13 TL personel giderlerine ulaşmış oluruz.

Bu bilgiler ışında Bitlis Eren Üniversitesi'nin 2016-2017 eğitim-öğretim yılı için 18.938.496 TL personel giderleri kalemi altında doğrudan(direkt) katkısının olduğunu söyleyebiliriz.

3.2.Doğrudan İstihdam Katkısı

İstihdam kavramı, iktisat biliminde dar ve geniş olmak üzere iki manada kullanılır. Geniş manada istihdam, bir ekonomi içerisindeki bütün üretim unsurlarının aktif olarak kullanılmasıyla ilgilidir. Eğer bir ekonomi sahip olduğu üretim faktörlerinin tamamından istifade ediyorsa, o ekonomi en üst üretim düzeyine ulaşmış olur ki buna "tam istihdam milli gelir düzeyi" denir. Buna karşılık olarak; üretim unsurlarının bir ya da bir kaçının tamamı aktif değilse, üretim sistemi içinde kullanılmıyorsa, bu durumda da "eksik istihdam milli gelir düzeyi" söz konusudur. Dar anlamda istihdamdan söz edildiği zaman, sadece insan emeği ve o emeğin üretime dahil olması akla gelmektedir. Ekonomide üretim faktörlerinin bir kısmı atıl hale gelmesi ekonominin eksik istihdamda dengeye gelmesine sebep olur. Bu durum dar anlamda emek için dile getirilecek olursa, tam istihdamın seviyesinin altında yer alan her istihdam düzeyinde emeğin değişen oranda işsizliği oluşacaktır (Yıldız, 2011:59).

Bitlis Eren Üniversitesinde çalışan akademik ve idari personel sayısı Bitlis İline doğrudan veya direkt istihdam adına katkı sunmaktadır. Bitlis Eren Üniversitesinde çalışan akademik ve idari personel sayısı aşağıdaki Tablo 3.2 deki gibidir.

Tablo 3.2 Yıllara Göre Akademik Personel Sayıları

Yıl	Personel Sayısı
2012	258
2013	306
2014	340
2015	364
2016	396
2017	408

Tablo 3.2 incelendiğinde 2012-2017 yıllarına ait, Üniversitenin akademik personele ilişkin değişiminin, yıllar itibariyle sürekli artış göstererek akademik personel sayısının %59 oranında artış gösterdiği görülmektedir.

Tablo 3.3. Yıllara Göre İdari Personel Sayıları

Yılı	Sayı
2012	218
2013	246
2014	255
2015	268
2016	261
2017	263

Tablo 3.3 incelendiğinde idari personel sayısı 2012 yılında 218 iken, yıllar itibariyle sürekli artış göstererek 2017 yılı itibariyle 263'e ulaşmıştır. Bu durumda belirtilen yıllar itibariyle idari personel sayısının %22 oranında arttığı görülecektir.

Tablo 3.4.Bitlis Eren Üniversitesi'nin Akademik ve İdari Personel Sayısı

Akademik Personel		İdari Personel	
Profesör	9	Genel İdari Hizmetler Sınıfı	202
Doçent	11	Sağlık Hizmetleri Sınıfı	1
Yardımcı Doçent	100	Teknik Hizmetler Sınıfı	37
Öğretim Görevlisi	131	Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sınıfı	-
Araştırma Görevlisi	132	Avukatlık Hizmetleri Sınıfı	-
Okutman	21	Din Hizmetleri Sınıfı	-
Uzman	4	Yardımcı Hizmetler Sınıfı	23
Çevirici	-		
Toplam	408	Toplam	263

Tabloya baktığımızda, Bitlis Eren Üniversitesinde 2017 yılı itibariyle akademik personel kapsamında 408 kişi çalışmaktadır. 9 profesörün, 11 doçentin, 100 yardımcı doçentin(yeni adı doktor öğretim üyesi), 131 öğretim görevlisinin, 132 araştırma görevlisinin, 21 okutmanın ve 4 uzmanın çalıştığını görüyoruz. Genel İdari Hizmetler Sınıfında 202 , Sağlık Hizmetleri Sınıfında 1, Teknik Hizmetler Sınıfında

37, Yardımcı Hizmetler Sınıfında ise 23 olmak üzere toplamda 263 idari personelin çalıştığını görüyoruz.

Böylece Üniversitenin direkt istihdam katkısı 408 akademik personel ve 263 idari personel olmak üzere 671 kişidir. İl ekonomisinin tarım ve hayvancılığa dayalı ve sanayinin, özel sektör yatırım ve istihdamının yok denecek kadar az olduğu düşünüldüğünde, Bitlis ili için iyi bir istihdam katkısı olduğu söylenebilir. Ayrıca Bitlis Eren Üniversitesinde çalışan güvenlik personeli, temizlik personeli, yurtlarda çalışan işçileri, kantin ve yemekhane hizmetlerindeki görevlileri, Üniversite için yapılan binalarda çalışan işçileri de göz önünde bulundurduğumuzda ve Bitlis İlinde 400 kişinin birlikte çalıştığı bir imalatın, sanayinin veya özel firmanın bulunmadığını belirttiğimizde bu katkının ne denli önemli olduğu daha iyi anlaşılmaktadır.

Yine Üniversitenin fakülte ve bölüm sayılarının giderek arttığı aşikardır. Bu nedenle gerek akademik ve idari personel sayılarında olsun, gerekse çeşitli kadrolarda çalışan işçi sayılarında olsun ciddi artışların olacağı beklenmektedir. Bu da doğrudan istihdam katkısının giderek artacağını göstergesidir.

3.3. Dolaylı Gelir Katkısı

Dolaylı gelir katkısı incelerken üniversitenin yapmış olduğu bütçe harcamaları ve öğrenci harcamaları iki ayrı başlıkta inceleyeceğiz. Yalnız bütçe harcamalarından olan personel giderleri kalemi doğrudan gelire katkı sağladığından burada dışarıda tutulmuştur. Bitlis Eren Üniversitesi'nin 2017 yılındaki bütçe harcamalarını gösteren Tablo 3.5 deki aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.5.Bitlis Eren Üniversitesi'nin 2017 Yılı Bütçe Giderleri

2017 BÜTÇE GİDERLERİ TL							
Ekonomik Kodu	Adı	Bütçe Başlangıç Ödeneği	Yıl İçinde Eklenen	Yıl İçinde Düşülen	Yıl Sonu Ödeneği	Harcama	
						Tutar	Yüzde
1	Sosyal Güvenlik	4.658.000,00	250.240,00	210.478,00	4.697.762,00	4.615.055,72	98,23%

2	Mal ve Hizmet Alım Harcamaları	13.628.000,00	5.917.455,00	-	19.545.455,00	18.200.277,22	93,11%
3	Cari Transferler Harcamaları	928.000,00	-	-	928.000,00	910.805,67	98,14%
4	Sermaye Giderleri	26.000.000,00	2.500,00	-	26.002.500,00	15.817.485,63	60,83%
5	Sermaye Transferleri	-	-	-	-	-	-
Toplam		45.214.000,00	6.170.195,00	210.478,00	51.173.717,00	39.543.624,24	87,58%

Tablo 3.5'ten anlaşılabacağı üzere Sosyal Güvenlik Giderleri için 4.615.055,72 TL, Mal ve Hizmet Alım Giderleri için 18.200.277,22 TL, Cari Transferler için 910.805,67 TL, Sermaye Giderleri için 15.817.485,63 TL toplamda 39.543.624,24 TL harcamanın yapıldığı görülmektedir. Toplamda yapılan 39.543.624,24 TL harcamanın da bütçenin 87,58% lik kısmını oluşturduğu anlaşılmaktadır.

2017 yılı Sosyal Güvenlik, Cari Transferler ve Sermaye Giderleri ile Mal ve Hizmet Alımı için yapılan harcamalarının ne kadarının il ekonomisinde gerçekleştiği önem arz etmektedir. Bununla ilgili olarak herhangi bir veriye ulaşamadığından yapılan harcamaların %50 il ekonomisinde gerçekleştiği kabul edilmiştir.

Üniversitenin yapmış olduğu 39.543.624 TL harcamanın %50 olan 19.771.812 TL Bitlis il ekonomisinde gerçekleşmiştir. Bitlis Eren Üniversitesi'nin yapmış olduğu bu harcamalar üniversitenin il ekonomisine dolaylı gelir katkısı olmuştur.

Bitlis Eren Üniversitesi'nin diğer dolaylı gelir katkısı ise öğrenci harcamalarıdır. Bir öğrencinin 11 kalemde aylık ortalama harcaması 1.307,16 TL olduğunu daha önce hesaplamıştık. Bitlis Eren Üniversitesi'nde 2017-2018 eğitim-öğretim yılında toplamda 8903 öğrencinin eğitim gördüğünü göz önünde

bulundursak öğrencilerin bir aydaki ortalama harcamaları $1.307,16 \text{ TL} \times 8903 = 11.637,645$ olarak bulunur. 2017-2018 eğitim-öğretim yılı toplamda 8 ay olduğunu göz önüne aldığımızda bu sayıyı da 8 ile çarptığımızda öğrencilerin bir yılda yaptığı harcama $11.637,645 \times 8 = 93.101,163 \text{ TL}$ olarak hesaplarız. Böylelikle Bitlis Eren Üniversitesi'nin ikinci dolaylı gelir katkısı 93.101,163 TL olarak bulunmuştur. Bu iki dolaylı gelir katkısını topladığımızda ise, $93.101,163 \text{ TL} + 19.771,812 \text{ TL} = 112.872,976 \text{ TL}$ dolaylı gelir katkısının olduğu sonucuna varırız.

3.4. Dolaylı İstihdam Katkısı

İstihdam terimi, ekonomi biliminde biri dar, diğeri geniş olmak üzere iki anlamda kullanılır. Geniş anlamda istihdam, bir ekonomideki bütün üretim faktörlerinin kullanılmasıyla ilgilidir. Eğer bir ekonomide sahip olunan üretim faktörlerinin tamamı kullanılıyorsa, o ekonomi maksimum üretim düzeyine ulaşmış olur ki buna "tam istihdam milli gelir düzeyi" denir. Buna karşılık; üretim faktörlerinden bir ya da bir kaçının tamamı kullanılmıyorsa, bu durumda da "eksik istihdam milli gelir düzeyi" söz konusudur. Dar anlamda istihdam söz konusu olduğu zaman, sadece emek ve onun üretime katılması akla gelmektedir. Ekonominin eksik istihdamda dengeye gelmesi ise üretim faktörlerinden bir kısmının atıl kalması demektir. Eğer dar anlamda kullanılan istihdam için ifade edilecek olursa, tam istihdamın altındaki her istihdam seviyesinde emeğin değişen oranda işsizliği mevcut olacaktır (Yıldız, 2011:59).

Üniversitenin dolaylı istihdam katkısını dolaylı gelir katkısı üzerinden hesaplayabiliriz. Fakat dolaylı gelir katkısı üzerinden dolaylı istihdamın hesaplanabilmesi için kişi başına düşen hizmet üretim miktarının bilinmesi ve kişi başına hizmet üretim değeri, toplam hizmet üretim değerinin aynı yılın hizmet sektöründe istihdam edilen personel sayısına bölünmesi gerekir. Daha sonra üniversite tarafından meydana getirilen toplam dolaylı gelir katkısını kişi başına düşen hizmet üretimine böldüğümüzde dolaylı istihdam katkısını buluruz. 2017 yılı için hesaplanan kişi başına hizmet üretimi aşağıda üç aşamada bulunmuştur.

a-TÜİK 2017 yılı verilerine göre toplam hizmet üretimi $1.657.822,4 \text{ TL}$ 'dir.

b-TÜİK 2017 yılı verilerine göre hizmetler sektörü toplam istihdam değeri 16 milyon 13 bin 365 (16.013,365) kişidir.

c-Kişi başına hizmet üretimi = $a/b = 1.657.822,4$ Milyon TL / 16.013.365 = 103.525 TL'dir.

Bu verilerden sonra dolaylı gelir katkısının ilk kalemi olan bütçe harcamaları sonunda ortaya çıkan dolaylı istihdam etkisini hesaplamak için 19.771.812,12 TL'lik dolaylı gelir, kişi başına hizmet üretim miktarı olan 103.525 TL'ye bölünmüştür. Buna göre, 2017 yılında bütçe harcamaları sayesinde dolaylı istihdam $19.771.812,12 / 103.525 = 191$ kişidir.

IV. BÖLÜM

ANALİZ

4.1. Literatür Taraması

“Kaşlı ve Serel (2008) çalışmasında, üniversitelerin ve öğrencilerinin tüketim harcamalarının analizi yapılmış ve bu harcamaların Gönen'de faaliyette bulunan şirketler üzerindeki ekonomik katkıları bulunmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, Balıkesir Üniversitesi Gönen Meslek Yüksekokulu'nda eğitim-öğretimlerine devam eden 554 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre, üniversite öğrencileri aylık bütçelerinin %34'ünü eğlence, % 23'ünü barınma-elektrik-su-gaz ve iletişim, %18' ini yiyecek-içecek, %11'ini giyim, %10'unu ulaşım ve %4'ünü ise kırtasiye harcamaları için ayırmaktadır. 2006–2007 eğitim-öğretim yılında öğrenci başına aylık harcama ise 518,86 TL olarak gerçekleşmiştir. Araştırmaya katılan 554 üniversite öğrencisinin 2006–2007 eğitim-öğretim yılında toplam 2.300.000 TL harcama yaptığı görülmüştür.”

“Görkemli (2009) Selçuk Üniversitesi'nin Konya ekonomisine katkısını araştırmıştır. Araştırma da bu katkılar direkt, dolaylı ve uyarılmış olmak üzere üç grupta ayrılarak incelenmiştir. Selçuk Üniversitesi'nin Konya ekonomisine olan 2003'teki uyarılmış etkileri, Geliştirilmiş Dickey-Fuller durağanlık testi ve EKKY kullanılarak elde edilen çarpan katsayısının kullanılması sonucu hesaplanmış ve

direkt ve dolaylı gelir toplamlarının yarattığı uyarılmış katkılar 852.587.466 TL olarak hesaplanmıştır.”

“Dalgar vd.(2009) yaptıkları çalışmada, yükseköğretim kurumlarının bölge ekonomisine katkısı bağlamında istihdam katkısı ve ekonomik katkı olmak üzere iki tür katkısı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca söz konusu ekonomik katkı için bir çarpan katsayısı hesaplanmıştır. Çalışmanın sonucunda 2008-2009 öğrenim yılında Bucak ilçesinde bulunan yükseköğretim kurumlarının ilçe ekonomisine; yaklaşık olarak istihdam boyutunda 372 kişi, ekonomik boyutta ise 45 milyon TL’lik bir katkı sağladığı tespit edilmiştir.”

“Yıldız (2010) Meslek yüksekokullarının yerel ekonomilere katkılarının somut olarak belirlenmesi amacı ile yapılan bu çalışmada, Kırklareli Üniversitesi Babaeski Meslek Yüksekokulu’nun 404 öğrencisinin katılımı ile yapılan bu çalışmaya göre öğrenciler aylık olmak üzere barınma 88.000 TL., Gıda 35.000TL., kitap-kırtasiye 30.000 TL., kantin ve yemekhane 25.000 TL. Şehirlerarası ulaşım 25.000 TL ve Şehir içi ulaşım için de 18.000 TL olmak üzere aylık toplam 221.000 TL. Düzeyinde harcama yaparak ilçe ekonomisine önemli bir gelir yaratmaktadır.”

“Ceyhan ve Güney (2011) Bartın üniversitesinde yapılan araştırmada, Üniversite’nin 2014 yılında toplam 249.567.822 TL gelir etkisi, toplam 5.865 kişi istihdam etkisi, toplam 165.561.164 TL yatırım etkisi yaratacağı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca 2019 yılında toplam 250.558.964 TL gelir etkisi, toplam 6.041 kişi istihdam etkisi, toplam 86.825.052 TL yatırım etkisi yaratacağı, 2024 yılında toplam 303.124.815 TL gelir etkisi, toplam 7.071 kişi istihdam etkisi, toplam 125.577.468 TL yatırım etkisi yaratacağı, 2030 yılında toplam 399.825.730 TL gelir etkisi, toplam 8.690 kişi istihdam etkisi, toplam 205.285.645 TL yatırım etkisi yaratacağı tahmin edilmiştir.”

“Selçuk (2012) Bu araştırmada, Ekim 2012’de Atatürk üniversitesi öğrencilerine yönelik uygulanan anketlerden elde edilen veriler kullanılarak, öğrenci harcamaları analiz edilmiş ve il ekonomisine katkısının ne olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada üniversite öğrencilerinin bir ayda 744,66 TL harcama

yaptıkları tespit edilmiş ve bu veriden hareketle Atatürk Üniversitesi Yerleşkesi'nde eğitim gören 31.276 öğrencinin (ilde sekiz ay bulundukları varsayımı altında), toplamda il ekonomisine yaklaşık yılda 186,3 milyon TL katkı sağladıkları belirlenmiştir. En çok harcama kalemi ise %15,7 oranıyla barınma ve en az harcama yapılan kalemin ise %7,3 sportif aktivite harcamaları olduğu belirlenmiştir.”

“Selçuk ve Başar (2012) yaptıkları araştırmada, Kasım 2012'de Kafkas Üniversitesi öğrencilerine yönelik uygulanan anketlerden elde edilen veriler kullanılarak, öğrenci harcamaları analiz edilmiş ve il ekonomisine katkısının ne kadar olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada üniversite öğrencilerinin bir ayda ortalama 549,63 TL harcama yaptıkları tespit edilmiş ve bu veriden hareketle Kafkas Üniversitesi Yerleşkesinde eğitim gören 12.500 öğrencinin, ilde sekiz ay bulundukları varsayımıyla, toplamda il ekonomisine yaklaşık yılda 54.9 Milyon TL katkı sağladıkları tespit edilmiştir. En harcama yapılan kalem %21,23 oranıyla barınma harcamaları olmuştur. En az harcama yapılan kalem ise %3,67 oranıyla haberleşme harcamaları olmuştur.”

“Soysal vd. (2012) bu çalışmada Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrenciler üzerinde uygulanan ankete göre elde edilen veriler SPSS istatistik programı ile analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Bu bağlamda, 417 öğrencinin katılımı ile yapılan ankette aylık toplam gelir 456 TL, aylık toplam gider ise 414 TL olarak belirlenmiştir. Yaklaşık 6000 öğrencinin bu harcama miktarı ile yıllık yaptığı harcama yaklaşık 29.808.000 TL'dir. Bu anlamda, öğrencilerin şehir ekonomisine göz ardı edilemeyecek bir katkısının olduğu söylenebilir.”

4.1.1. Ülkemizde Yapılan Çalışmalar

Tablo 4.1. Literatür Taraması Özeti

Çalışmanın Yapıldığı Üniversite	Sağladığı Katkı
<i>Balıkesir Üniversitesi-Gönen Meslek Yüksek Okulu (2008).</i>	2.300.000 TL
<i>Selçuk Üniversitesi (2009).</i>	852.587.466 TL
<i>Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi (2009).</i>	45.000.000 TL
<i>Kırklareli Üniversitesi-Babaeski Meslek Yüksekokulu (2010).</i>	221.000 TL
<i>Bartın üniversitesi (2011).</i>	205.285.645 TL
<i>Atatürk Üniversitesi (2012).</i>	186.300.000 TL
<i>Kafkas Üniversitesi (2012).</i>	54.900.000 TL
<i>Kilis 7 Aralık Üniversitesi (2012).</i>	29.808.000 TL

Yukarıda ülkemizde bu alanda yapılan çalışmaların tablosu görülmektedir. Balıkesir Üniversitesi-Gönen Meslek Yüksek Okulu için 2008 yılında yapılan çalışma sonucunda 2.300.000 TL gelir katkısının olduğu, Selçuk Üniversitesi için 2009 yılında yapılan çalışma sonucunda 852.587.466 TL gelir katkısının olduğu, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi için yapılan çalışma sonucunda 2009 yılı için 45.000.000 TL gelir katkısının olduğu, Kırklareli Üniversitesi-Babaeski Meslek Yüksekokulu için yapılan çalışmada 2010 yılı için 221.000 TL gelir katkısının olduğu, Bartın Üniversitesi için yapılan çalışmada 2011 yılı için 205.285.645 TL gelir katkısının olduğu, Atatürk Üniversitesi için yapılan çalışmada 2012 yılı için 186.300.000 TL gelir katkısının olduğu, Kafkas Üniversitesi için yapılan çalışmada

2012 için 54.900.000 TL, Kilis 7 Aralık Üniversitesi için yapılan çalışmada 2012 için 29.808.000 TL gelir katkısının olduğu görülecektir.

4.2.Öğrenci Anketi Sonuçları Analizi

Bitlis Eren Üniversitesi talebelerinin gelir-harcama ilişkisini, toplamda yapılan harcamanın, harcama kalemlerindeki dağılımını ve üniversite öğrencilerinin şehrin ekonomisine katkısını incelemeye çalıştığım bu çalışmanın veri setini oluşturmak için üniversite öğrencilerine anket uygulanması yapılmıştır. Anket çalışmasında verilerin tam olarak alınması amacıyla açık uçlu soru sorma tekniğinden yararlanılmıştır. Anket <https://www.onlineanketler.com/anket-olusturun> sayfası üzerinden 14.11.2018-14.12.2018 tarihleri arasında online olarak yapılmıştır. Facebook, Whatsap vb. sosyal ağlar üzerinden öğrencilere ulaşılmaya çalışılmıştır.Bu tarihler arasında 230 öğrencinin ankete katıldığı görülmüştür.

21 sorudan oluşan ve online olarak yapılan anket çalışmasında 230 kişilik bu örnek büyüklüğünün genel özellikleri analiz edilmiştir.Ankete katılan öğrencilerin sayısı her soruya göre değişkenlik göstermiştir.Sorulara verilen cevaplar üzerinden Excel marifetiyle(sorunun özelliğine göre) cevap veren öğrenci sayısı, yüzdelik oranları, toplam ve ortalama harcama değerleri hesaplanmıştır. Bu değerler tablo oluşturma şeklinde de sunulmuştur.

1.OKUDUĞUNUZ YER FAKÜLTE Mİ YÜKSEK OKUL MU? sorusuna 109 kişinin fakülte 119 kişinin ise yüksekokul öğrencisi olduğunu belirtmiştir. Toplamda 228 öğrenci bu soruyu cevaplamıştır. Fakülte cevabını verenler % 47,81 oluştururken yüksekokul cevabını verenler ise % 52,19'unu oluşturmuştur.

FAKÜLTE	%	YÜKSEKOKUL	%	TOPLAM/KİŞİ
109	47,81	119	52,19	228

2.CİNSİYETİNİZ NEDİR? sorusuna 151 kişinin kız 78 kişinin ise erkek cevabını vermiştir. Toplamda 229 öğrenci bu soruyu cevaplamıştır. Kız cevabını verenler % 65,94 oluştururken erkek cevabını verenler ise % 34,06'sını oluşturmuştur.

KIZ	%	ERKEK	%	TOPLAM/KİŞİ
151	65,94	78	34,06	229

3.AİLENİZİN YAŞADIĞI İL? sorusuna 91 kişinin Bitlis 135 kişinin ise Diğer İller cevabını vermiştir. Toplamda 226 öğrenci bu soruyu cevaplamıştır. Bitlis cevabını verenler % 40,26 oluştururken Diğer İller cevabını verenler ise % 56,74'ünü oluşturmuştur. Ailesi Bitlis'te yaşayan öğrenci harcamaları, ailesi diğer illerde yaşayan öğrencilerin harcamaları farklıdır. Ailesinin üniversite okuduğu ilde olduğu öğrencilerin harcamaları, kira, yemek vb. harcamalarının daha az olduğu düşünülmektedir.

BİTLİS	%	DİĞER İLLERDE	%	TOPLAM/KİŞİ
91	40,26	135	59,74	226

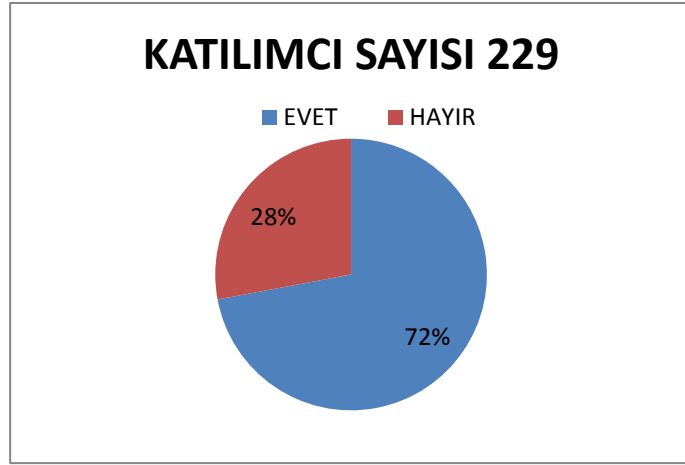
4.HERHANGİ BİR İŞTE ÇALIŞIYOR MUSUNUZ? sorusuna 41 kişi Evet 188 kişi ise Hayır cevabını vermiştir. Toplamda 229 öğrenci bu soruyu cevaplamıştır. Evet cevabını verenler % 17,90'ını oluştururken Hayır cevabını verenler ise % 82,10'unu oluşturmuştur. Bitlis gibi istihdam alanlarının dar olduğu kentlerde öğrencilerin bir işte çalışma oranlarının düşük olması beklenen bir durumdur.

EVET	%	HAYIR	%	TOPLAM/KİŞİ
41	17,90	188	82,10	229

5.ÇALIŞIYOR İSENİZ AYLIK KAÇ TÜRK LİRASI ÜCRET ALIYORSUNUZ? sorusuna 214 öğrencinin cevap verdiği görülmüştür.Cevap veren öğrencilerin gelir ortalaması çalışan öğrencilerin almış olduğu ücretlerin toplamının çalışanlara bölünmesi sonucu tespit edilmiştir. Çalışan öğrencilerin ücretleri toplamı 88.013,00 TL olduğu, hesaplanan ortalama gelir ise 502,93 TL olduğu tespit edilmiştir.

ÇALIŞAN ÖĞRENCİ GELİRLERİ TOPLAMI	ÇALIŞAN ÖĞRENCİ GELİRLERİ ORTALAMASI
88.013,00 TL	502,93 TL

6.ÖĞRENCİ BURSUYA DA KATKI KREDİSİ ALIYOR MUSUNUZ? Sorusuna 229 öğrencinin cevap verdiği görülmüştür. Evet cevabını veren öğrenci sayısı 165(%72) iken Hayır cevabını veren öğrenci sayısı 64(%28) olarak tespit edilmiştir. Bu veriler aşağıda pasta grafiğinde gösterilmiştir.

7.ALDIĞINIZ BURS YA DA KREDİ MİKTARI NE KADARDIR? Sorusuna cevap veren öğrencilerin aldıkları burs toplamı 86.882,00 TL dir. Burs gelirlerinin ortalaması ise 423,52 TL olarak bulunmuştur.

ÖĞRENCİLERİN BURS GELİRLERİNİN TOPLAMI	ÖĞRENCİLERİN BURS GELİRLERİNİN ORTALAMASI
86.882,00 TL	423,52 TL

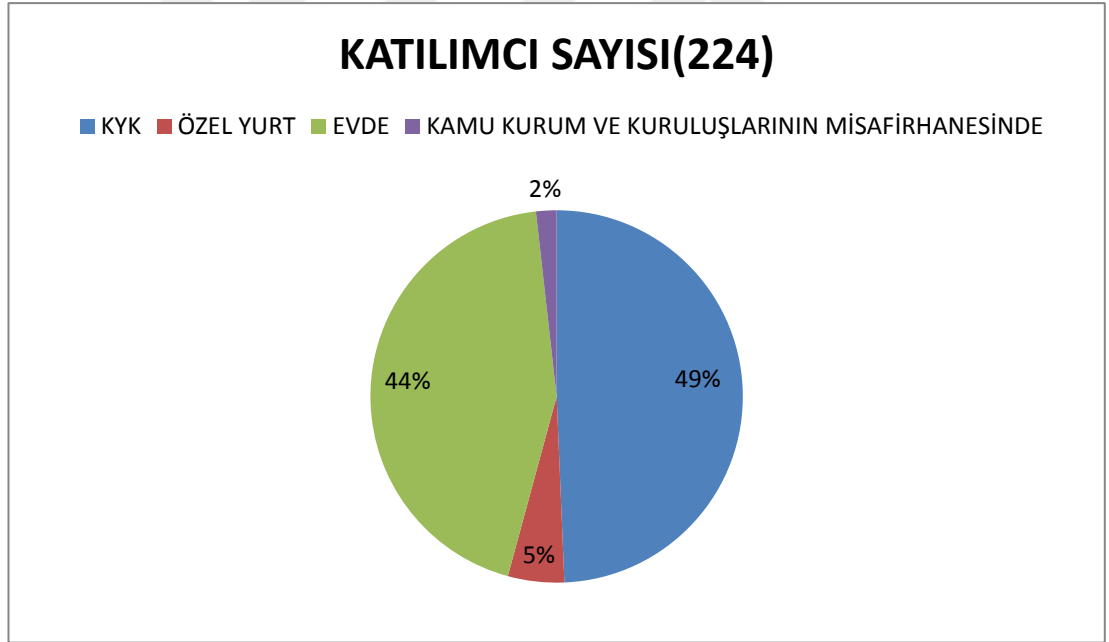
8. AİLENİZDEN GELEN AYLIK HARÇLIK MİKTARI KAÇ TL'DİR ?

Sorusuna cevap veren öğrencilerin ailelerinin aylık toplamda 51.260,00 TL gönderdikleri, aileden gelen harçlık ortalamasının ise 247,63 TL olduğu hesaplanmıştır.

AİLELERDEN GELEN HARÇLIKLARI TOPLAMI (AYLIK)	AİLELERDEN GELEN HARÇLIKLARI (AYLIK) ORTALAMASI
51.260,00 TL	247,63 TL

9. BİTLİS'TE İKAMET ETİĞİNİZ YER? Sorusuna cevap veren öğrenci sayısı

224'tür. 111 öğrenci KYK, 11 öğrenci Özel Yurtta, 99 öğrenci Evde, 4 öğrenci ise Kamu Kurum Ve Kuruluşların Misafirhanesinde cevabını vermiştir.

10. BARINMA GİDERİNİZ AYLIK KAÇ TÜRK LİRASIDIR ? sorusuna 222 öğrenci cevap vermiştir. Bu soruya cevap veren öğrencilerin aylık barınma için 71.803,00 TL harcamıştır. Aylık barınma için yapılan harcamaların ortalaması ise 338,69 TL'dir.

BARINMA GİDERLERİ TOPLAMI(AYLIK)	BARINMA GİDERLERİ (AYLIK) ORTALAMASI
71.803,00 TL	338,69 TL

11.GÜNLÜK ULAŞIM HARCAMANIZ KAÇ TÜRK LİRASIDIR ? sorusuna 223 öğrenci cevap vermiştir.223 öğrencinin günlük ulaşım için harcamış olduğu toplam 893,90 TL’dir. Ortalama ise 4,63 TL olarak hesaplanmıştır.Günlük ortalama ulaşım giderlerini aylığa dönüştürdüğümüz zaman $30 \times 4,63 = 138,90$ TL sonucuna ulaşmış oluruz.

ULAŞIM GİDERLERİ TOPLAMI(GÜNLÜK)	ULAŞIM GİDERLERİ (GÜNLÜK/AYLIK) ORTALAMASI
893,90 TL	4,63 TL/138,90 TL

12.GÜNLÜK BESLENME GİDERİNİZ KAÇ TÜRK LİRASI ‘DIR? Sorusunu 225 öğrenci cevaplamıştır.Öğrencilerin günlük beslenme için yapmış oldukları harcama toplam 2.715,25 TL, ortalama ise 12,87 TL olarak hesaplanmıştır.Günlük ortalama beslenme giderleri aylığa dönüştürüldüğü zaman $30 \times 12,87 = 386,10$ TL olarak bulunur.

BESLENME GİDERLERİ TOPLAMI(GÜNLÜK)	BESLENME GİDERLERİ (GÜNLÜK/AYLIK) ORTALAMASI
2.715,25 TL	12,87 TL/386,10 TL

13.GÜNLÜK SİGARA GİDERİNİZ KAÇ TL ? sorusuna ise 218 öğrenci cevap vermiştir. Öğrencilerin günlük sigara için yapmış oldukları harcama toplam 583,50 TL, toplam geliri ankete katılıp sigara içiyorum diyen 52 öğrenciye böldüğümüzde ortalama günlük ise 3,12 TL olarak hesaplanmıştır.Günlük sigara giderleri ortalaması aylık ortalamaya dönüştürüldüğün de ise $30 \times 3,12 = 93,60$ TL olarak hesaplanır.

SİĞARA GİDERLERİ TOPLAMI(GÜNLÜK)	SİĞARA GİDERLERİ (GÜNLÜK/AYLIK) ORTALAMASI
583,50 TL	3,12 TL/93,60

14.ALKOLLÜ İÇECEKLER İÇİN AYLIK KAÇ TL HARCİYORSUNUZ?

Sorusuna cevap veren öğrenci sayısı 164 tür. Bu öğrencilerin sadece 8 kişisi alkollü içecek aldığı ve aylık harcama tutarı bilgisini girmiştir. Alkollü içecek alanların aylık toplam harcaması 820,00 TL, ortalama ise 5,72 TL olarak hesaplanmıştır.

ALKOLLÜ İÇECEK GİDERLERİ TOPLAMI(AYLIK)	ALKOLLÜ İÇECEK GİDERLERİ ORTALAMA(AYLIK)
820,00 TL	5,72 TL

15.DÖNEMLİK KİTAP, KIRTASIYE VE FOTOKOPİ MASRAFINIZ

YAKLAŞIK KAÇ TL? sorusuna 224 öğrenci cevap vermiştir. Öğrencilerin yapmış olduğu harcamaların toplamı 31.671,00 TL, dönemlik ortalama ise 143,96 TL olarak hesaplanmıştır. Dönemlik olan bu harcama kalemi aylığa dönüştürüldüğünde (dönem 4 ay olarak kabul edildiğinde) $143,96/4=35,99$ TL olarak bulunur.

KİTAP, KIRTASIYE VE FOTOKOPİ GİDERLERİ TOPLAMI(DÖNEMLİK)	KİTAP, KIRTASIYE VE FOTOKOPİ GİDERLERİ ORTALAMA(DÖNEMLİK7AYLIK)
31.671,00 TL	143,96 TL/35,99 TL

16.AYLIK KUAFÖR/BERBER MASRAFINIZ KAÇ TL ? sorusuna 223 öğrenci

cevap vermiştir. Aylık kuaför/berber giderleri olan öğrencilerin aylık yapmış olduğu toplam harcama 5.743,00 TL olarak hesaplanmıştır. Ortalamaları alındığında ise 27,09 TL olduğu görülmektedir.

AYLIK KUAFÖR/BERBER GİDERLERİ TOPLAMI(AYLIK)	AYLIK KUAFÖR/BERBER GİDERLERİ ORTALAMA(AYLIK)
5.743,00 TL	27,09 TL

17.KİŞİSEL BAKIM ÜRÜNLERİ İÇİN AYLIK HARCADIĞINIZ MİKTAR KAÇ TÜRK LİRASI ? sorusuna 224 öğrenci cevaplamıştır. Bu soruya cevap veren öğrencilerin aylık yapmış olduğu toplam harcama 9.971,00 TL olduğu görülmüştür. Bu harcamaların ortalaması ise 47,94 TL olarak bulunmuştur. Bu soruya verilen cevaplardan da anlaşılabacağı üzere öğrencilerin kişisel bakım için harcama yapmaktan çekinmedikleri görülmüştür. Ayrıca yapılan kişisel bakım harcamaları öğrenci gelirleri göz önüne alındığında azımsanmayacak bir oranda olduğu, öğrenciler tarafından kişisel bakım ihtiyaçlarının önelediği anlaşılmaktadır.

KİŞİSEL BAKIM ÜRÜNLERİ GİDERLERİ TOPLAMI(AYLIK)	KİŞİSEL BAKIM ÜRÜNLERİ GİDERLERİ ORTALAMA(AYLIK)
9.971,00 TL	47,94 TL

18.GİYİM YADA AKSESUAR İÇİN DÖNEMLİK KAÇ TÜRK LİRASI HARCİYORSUNUZ ? anket sorumuza 224 öğrencinin cevap verdiği görülmüştür. Bu soruya cevap veren öğrencilerin dönemlik toplam 60.523,00 TL harcama yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu harcama türünün dönemlik ortalaması ise 284,15 TL olarak hesaplanmıştır. Öğrencilerin giyim ve aksesuar kaleminde de, bütçelerinde önemli bir miktarı oluşturmalarına rağmen, tüketim yaptıkları anlaşılmaktadır. Dönemlik olan bu harcamalar aylığa dönüştürüldüğünde ise (dönem 4 ay olarak kabul edildiğinde) $284,15/4= 71,03$ TL olarak bulunur.

GİYİM YA DA AKSESUAR GİDERLERİ TOPLAMI(DÖNEMLİK)	GİYİM YA DA AKSESUAR GİDERLERİ ORTALAMA(DÖNEMLİK/AYLIK)
60.523,00 TL	284,15 TL/71,03 TL

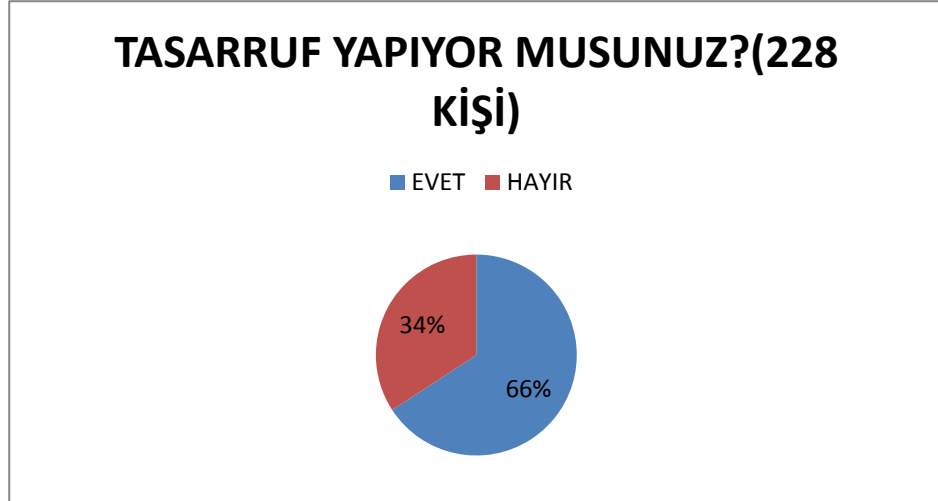
19.AYAKKABI İÇİN KAÇ TÜRK LİRASI HARCİYORSUNUZ ? sorusuna cevap öğrenci sayısı 224'tür. Ayakkabı için harcama yapan öğrencilerin toplamda 27.459,00 TL harcadığı hesaplanmıştır. Öğrencilerin ayakkabı için yapmış oldukları harcamanın ortalaması ise 127,71 TL olarak hesaplanmıştır. Dönemlik olarak yapılan bu harcama kalemi aylığa dönüştürüldüğünde (bir eğitim-öğretim yılı 8 ay olarak kabul edildiğinde) $127,71/8=15,96$ TL olarak hesaplanır.

AYAKKABI GİDERLERİ TOPLAMI	AYAKKABI GİDERLERİ ORTALAMA/AYLIK
27.459,00 TL	15,96 TL

20.AYLIK SAĞLIK GİDERLERİNİZ KAÇ TÜRK LİRASI ? sorusuna cevap öğrenci sayısı 219’dur.Sağlık giderleri için aylık toplamda yapılan harcama 8.237,00 TL’dir.Aylık bu harcama kalemindeki ortalamaı hesapladığımızda 40,58 TL olarak buluyoruz.

SAĞLIK GİDERLERİ TOPLAMI	SAĞLIK GİDERLERİ ORTALAMA
8.237,00 TL	40,58 TL

21.TASARRUF YAPIYOR MUSUNUZ? Sorusuna 228 öğrenci cevap vermiştir. Tasarruf Yapıyor musunuz? Sorusuna EVET diyen öğrenci sayısı 150 Tasarruf Yapıyor musunuz? Sorusuna HAYIR diyen öğrenci sayısı ise 78’dir. Yüzdelik olarak ortaya koyduğumuzda EVET diyen öğrencilerin %65,80(150), HAYIR diyenlerin ise %34,20(78) oranında olduğu görülmüştür.

4.2.1. Öğrenci Gelir Kaynaklarının Aylık Ortalamaları

Aşağıda öğrencilerin gelir kalemleri verilmiştir. Bu kalemlere bakıldığında bir çalışma(iş), burs(kredi), aileden gelen(harçlık) olduğu görülecektir. Bu gelir kalemlerinin aylık ortalaması hesaplandığında çalışma(iş) aylık gelir ortalaması 502,93 TL, burs(kredi) aylık ortalaması 423,52 TL, aileden gelen(harçlık) kaleminin aylık ortalamasının ise 247,63 TL olduğu yapılan anket sonuçlarına göre hesaplanmıştır. Bu gelir kalemlerinin yekünü ise aylık 1.174,08 TL olarak bulunmuştur.

GELİR KALEMLERİ	ORTALAMA GELİR(AYLIK)
ÇALIŞMA, İŞ	502,93 TL
BURS, KREDİ	423,52 TL
AİLENİN GÖNDERDİĞİ HARÇLIK	247,63 TL
TOPLAM	1.174,08 TL

4.2.2. Öğrenci Harcama Kalemlerinin Aylık Ortalamaları

11 harcama kaleminden oluşan liste aşağıda verilmiştir. Anket çalışmamızda harcama kalemleri olarak: Barınma, Ulaşım, Beslenme, Sigara, Alkollü İçecekler, Kitap, Kırtasiye ve Fotokopi, Kuaför/Berber, Kişisel Bakım Ürünleri, Giyim yada Aksesuar, Ayakkabı, Sağlık belirlenmiştir. Anket sonuçlarına göre harcama kalemlerinin aylık ortalaması bulunmuştur. Barınma için 338,69 TL, Ulaşım için 138,90 TL, Beslenme 386,10 TL, Sigara 93,60 TL, Alkollü içecekler 5,72 TL, Kitap, Kırtasiye ve Fotokopi 35,99 TL, Kuaför/Berber 27,05 TL, Kişisel Bakım Ürünleri 47,94 TL, Giyim yada Aksesuar için 71,03 TL, Ayakkabı için 15,96 TL, Sağlık için 40,58 TL olarak bulunmuş olup bu giderlerin aylık toplamı ise 1.307,16 TL olarak hesaplanmıştır. Öğrenci gelirlerinin ortalamasının 1.174,08 TL, ortalama

harcamaların ise 1.307,16 TL olduğunu görüyoruz. Bu durum öğrencilerin bir çoğunun borçlandığını, gelirlerinden fazla harcama yaptıklarını gösteriyor.

Harcama Kalemleri	Ortalama/Aylık
Barınma	338,69 TL
Ulaşım	138,90 TL
Beslenme	386,10 TL
Sigara	93,60 TL
Alkollü içecekler	5,72 TL
Kitap, Kırtsiye ve Fotokopi	35,99 TL
Kuaför/Berber	27,05 TL
Kişisel Bakım Ürünleri	47,94 TL
Giyim yada Aksesuar	71,03 TL
Ayakkabı	15,96 TL
Sağlık	40,58 TL
TOPLAM	1.307,16 TL

5.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Üniversiteler, gerek yerel ve ulusal gerekse küresel çapta önemli icraatleri olan eğitim-öğretim kurumlarıdır. Bu icraatleri arasında, bilimsel çalışmalar yapmak, bu çalışmalar neticesinde elde edilen verileri ve tespitleri toplumla paylaşmak ve iş hayatının ihtiyacı nitelikte insan kaynağını yetiştirmek sayılabilir. Yükseköğretim kurumlarının bu evrensel görevlerinin yanında, hem kuruldukları ilin dinamikleri, hem de günün gerektirdiği şartlara göre farklı görevleri ve katkıları vardır. Özellikle, kuruldukları kentlerin gelirini arttırma, istihdam alanlarının çeşitlendirme ve istihdam edilen birey sayısını yükseltme gibi il ekonomisine olumlu katkı veren tarafları da vardır.

Tarım mekezi ekonomiye sahip illerde, bölgelerde üniversitelerin ekonomiye katkısı ayrı bir öneme sahiptir. Üniversiteler; bireysel gelirin artması, işsizliğin azalması gibi nedenlerle sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik gelişimi sağladığından kişiler ve toplumlar için büyük öneme haizdirler (Özek, 2010:102, Yayar ve ark., 2013: 107).Bitlis gibi nüfusun az, ekonominin tarım ve hayvancılığa dayalı olduğu, özel sektörün neredeyse olmadığı, özelleştirmeye de devlete ait iş yerlerinin azaldığı bir kent için yükseköğretimin ehemmiyeti kat be kat artmaktadır.

Üniversitelerin kurulmasıyla yaratılan istihdam ve bunun beraberinde kurum çalışanlarının, öğrencilerinin ve ziyaretçilerinin yaptığı harcamalar yörenin ekonomik yapısına büyük katkı oluşturmaktadır (Işık, 2008: 159; Yayar ve ark., 2013: 107).

İlin dolaylı-doğrudan gelirine ve istihdamına yönelik olumlu katkıları olan Eren Üniversitesi ile ilgili yaptığımız çalışmada tespit ettiğimiz sonuçlar şöyledir:

* Online olarak 14.11.2018-14.12.2018 tarihleri arasında yapılan anket çalışmasına 230 öğrenci katılmıştır.

*Öğrencilerin gelir ve harcamalarını tespit etmek amacıyla 21 açık uçlu soru sorulmuştur.

* Her soruya yönelik cevap veren öğrenci sayısı farklılık göstermiştir.

*Ankete katılan öğrencilerin 110 fakülte 120 sinin ise yüksekokulda okudukları anlaşılmıştır.

*Anketeki “Cinsiyetiniz” sorusundan 151 kız 78 erkek öğrencinin cevap vermiştir.

* “Ailenizin Yaşadığı İl” sorusundan cevap veren öğrencilerin 91’i Bitlis 135’i ise diğer iller yanıtını vermiştir.

* Herhangi Bir İşte Çalışıyor Musunuz? sorusuna 41 kişi Evet 188 kişi ise Hayır cevabını vermiştir. Toplamda 229 öğrenci bu soruyu cevaplamıştır. Evet cevabını verenler % 17,90’ını oluştururken Hayır cevabını verenler ise % 82,10’unu oluşturmuştur.

*Çalışıyor İseniz Aylık Kaç Türk Lirası Ücret Alıyorsunuz? sorusuna 214 öğrencinin cevap verdiği görülmüştür. Cevap veren öğrencilerin gelir ortalaması çalışan öğrencilerin almış olduğu ücretlerin toplamının çalışanlara bölünmesi sonucu tespit edilmiştir. Çalışan öğrencilerin ücretleri toplamı 88.013,00 TL olduğu, hesaplanan ortalama gelir ise 502, 93 TL olduğu tespit edilmiştir

* Öğrenci Bursu Ya Da Katkı Kredisi Alıyor Musunuz? sorusuna 229 öğrencinin cevap verdiği görülmüştür. Evet cevabını veren öğrenci sayısı 165(%72) iken Hayır cevabını veren öğrenci sayısı 64(%28) olarak tespit edilmiştir.

* Aldığınız Burs Ya Da Kredi Miktarı Ne Kadardır? Sorusuna cevap veren öğrencilerin aldıkları burs toplamı 86.882,00 TL dir. Burs gelirlerinin ortalaması ise 423,52 TL olarak bulunmuştur.

* Ailenizden Gelen Aylık Harçlık Miktarı Kaç TL’dir ? sorusuna cevap veren öğrencilerin ailelerinin aylık toplamda 51.260,00 TL gönderdikleri, aileden gelen harçlık ortalamasının ise 247,63 TL olduğu hesaplanmıştır.

* Bitlis’te İkamet Ettiğiniz Yer? sorusuna cevap veren öğrenci sayısı 224’tür.111 öğrenci KYK, 11 öğrenci Özel Yurtta, 99 öğrenci Evde, 4 öğrenci ise Kamu Kurum Ve Kuruluşların Misafihanesinde cevabını vermiştir.

* Barınma Gideriniz Aylık Kaç Türk Lirasıdır ? sorusuna 222 öğrenci cevap vermiştir. Bu soruya cevap veren öğrencilerin aylık barınma için 71.803,00 TL harcamıştır. Aylık barınma için yapılan harcamaların ortalaması ise 338,69 TL'dir.

* Günlük Ulaşım Harcamanız Kaç Türk Lirasıdır ? sorusuna 223 öğrenci cevap vermiştir. 223 öğrencinin günlük ulaşım için harcamış olduğu toplam 1.257,40'dir. Ortalama ise 6,83 TL olarak hesaplanmıştır. Günlük ortalama ulaşım giderlerini aylığa dönüştürdüğümüz zaman $30 \times 6,83 = 204,90$ TL sonucuna ulaşmış olduk.

* Günlük Beslenme Gideriniz Kaç Türk Lirası'dır? sorusunu 225 öğrenci cevaplamıştır. Öğrencilerin günlük beslenme için yapmış oldukları harcama toplam 3.459,25 TL, ortalama ise 16,39 TL olarak hesaplanmıştır. Günlük ortalama beslenme giderleri aylığa dönüştürüldüğü zaman $30 \times 16,39 = 491,70$ TL olarak bulunmuştur.

* Günlük Sigara Gideriniz Kaç TL ? sorusuna ise 218 öğrenci cevap vermiştir. Öğrencilerin günlük sigara için yapmış oldukları harcama toplam 872,00 TL, toplam geliri ankete katılıp sigara içiyorum diyen 52 öğrenciye böldüğümüzde ortalama günlük ise 16,72 TL olarak hesaplanmıştır. Günlük sigara giderleri ortalaması aylık ortalamaya dönüştürüldüğün de ise $30 \times 16,72 = 501,60$ TL sonucuna ulaşılmıştır.

* Alkollü İçecekler İçin Aylık Kaç TL Harcıyorsunuz? sorusuna cevap veren öğrenci sayısı 164 tür. Bu öğrencilerin sadece 8 kişisi alkollü içecek aldığını ve aylık harcama tutarı bilgisini girmiştir. Alkollü içecek alanların aylık toplam harcaması 820,00 TL, ortalama ise 5,72 TL olarak hesaplanmıştır.

* Dönemlik Kitap, Kırtsiye Ve Fotokopi Masrafınız Yaklaşık Kaç TL? sorusuna 224 öğrenci cevap vermiştir. Öğrencilerin yapmış olduğu harcamaların toplamı 31.671,00 TL, dönemlik ortalama ise 143,96 TL olarak hesaplanmıştır. Dönemlik olan bu harcama kalemi aylığa dönüştürüldüğünde (dönem 4 ay olarak kabul edildiğinde) $143,96 / 4 = 35,99$ TL olarak bulunmuştur

* Aylık Kuaför/Berber Masrafınız Kaç TL ? sorusuna 223 öğrenci cevap vermiştir. Aylık kuaför/berber giderleri olan öğrencilerin aylık yapmış olduğu toplam harcama 5.743,00 TL olarak hesaplanmıştır. Ortalamaları alındığında ise 27,09 TL olduğu görülmektedir.

* Kişisel Bakım Ürünleri İçin Aylık Harcadığınız Miktar Kaç Türk Lirası ? sorusuna 224 öğrenci cevaplamıştır. Bu soruya cevap veren öğrencilerin aylık yapmış olduğu toplam harcama 9.971,00 TL olduğu görülmüştür. Bu harcamaların ortalaması ise 47,94 TL olarak bulunmuştur.

* Giyim Yada Aksesuar İçin Dönemlik Kaç Türk Lirası Harcıyorsunuz ? anket sorumuza 224 öğrencinin cevap verdiği görülmüştür. Bu soruya cevap veren öğrencilerin dönemlik toplam 60.523,00 TL harcama yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu harcama türünün dönemlik ortalaması ise 284,15 TL olarak hesaplanmıştır. Öğrencilerin giyim ve aksesuar kaleminde de, bütçelerinde önemli bir miktarı oluşturmalarına rağmen, tüketim yaptıkları analımlanmaktadır. Dönemlik olan bu harcamalar aylığa dönüştürüldüğünde ise (dönem 4 ay olarak kabul edildiğinde) $284,15/4 = 71,03$ TL olarak bulunur.

* Ayakkabı İçin Kaç Türk Lirası Harcıyorsunuz ? sorusuna cevap öğrenci sayısı 224'tür. Ayakkabı için harcama yapan öğrencilerin toplamda 27.459,00 TL harcadığı hesaplanmıştır. Öğrencilerin ayakkabı için yapmış oldukları harcamanın ortalaması ise 127,71 TL olarak hesaplanmıştır. Dönemlik olarak yapılan bu harcama kalemi aylığa dönüştürüldüğünde (bir eğitim-öğretim yılı 8 ay olarak kabul edildiğinde) $127,71/8 = 15,96$ TL olarak hesaplanmıştır.

* Aylık Sağlık Giderleriniz Kaç Türk Lirası ? sorusuna cevap öğrenci sayısı 219'dur. Sağlık giderleri için aylık toplamda yapılan harcama 8.237,00 TL'dir. Aylık bu harcama kalemindeki ortalamaı hesapladığımızda 40,58 TL olarak buluyoruz.

* Tasarruf Yapıyor Musunuz? Sorusuna 228 öğrenci cevap vermiştir. Tasarruf Yapıyor musunuz? sorusuna EVET diyen öğrenci sayısı 150 Tasarruf Yapıyor musunuz? Sorusuna HAYIR diyen öğrenci sayısı ise 78'dir. Yüzdelik olarak ortaya

koyduğumuzda EVET diyen öğrencilerin %65,80(150), HAYIR diyenlerin ise %34,20(78) oranında olduğu görülmüştür.

* Üniversitenin ilde kurulmasından sonra TOKİ tarafından Bitlis merkeze ve ilçelerine yapılan konut ve sosyal donatılara bakıldığında konut sayısının hızla arttığı görülecektir.

SIRA	ETAP ADI	YAPILDIĞI YER	KONUT SAYISI	TAMAMLANMA YÜZDESİ(%)
1	1. Etap	Bitlis Merkez Rahva	288	%100
2	Bitlis Tatvan	Tatvan Karşıyaka Mah.	256	%100
3	Bitlis Ahlat	Erkizan (108), Tunus Mah (112)	220	%100
4	Bitlis Tatvan 2.Etap	Bitlis Tatvan	272	%100
5	Bitlis-Adilcevaz	Bitlis-Adilcevaz	400	%100
6	Bitlis Mutki 128 Adet Konut	Bitlis Mutki	128	%100
7	Bitlis İli Ahlat İlçesi 72 Adet Konut	Bitlis/Ahlat	72	%100
8	4.ETAP	Bitlis İli Beşminare Mahallesi	924	%100
9	Bitlis İl Özel İdaresi 24	Bitlis/Merkez	24	%100

	Daireli Lojman			
10	2. Etap	Bitlis Rahva	272	%99
11	Bitlis Hizan 104 Adet	Bitlis Hizan	104	%98
12	Bitlis İli Güroymak İlçesi 192 Adet Yoksul Konutu	Bitlis/Güroymak	192	%96
14	Bitlis 302 Adet Konut	Hüsrev Paşa Mah.	302	%96
15	Rahva 3. Etap Konut	Bitlis Merkez	512	%89

Kaynak: TOKİ anasayfasından alınan verilerle hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere TOKİ tarafından üniversitenin hemen yanı başında bulunan Rahva bölgesine 1. Etap kapsamında 288, 2.Etap kapsamında 272, 3.Etap kapsamında 512, 4.Etap kapsamında 924, kentsel dönüşüm kapsamında kapsamında 272 konutun yapıldığı; Ahlat ilçesinde 220 konut, ayrıca sosyal donatı olarak da 72 konut, Mutki ilçesinde 128 konut, Hizan ilçesinde 104 konut, Güroymak ilçesinde ise 192 konut inşa edilmiştir. Üniversite kurulduktan sonra il merkezinin mevcut yerinden Rahva ovasına doğru kaydığı, bu bağlı olarak da TOKİ tarafından söz konusu bölgeye toplam 1996 konut inşa edilmiştir. Üniversitenin bahsedilen konutlara yürüme mesafesinde olmasından dolayı öğrencilerin bu konutları tercih etmelerini sağlamıştır. Ayrıca bir çok kişinin TOKİ konutlarını taksitli alıp öğrencilere kiraya vermelerini, yani konut yatırımı yapmalarını sağlamıştır.

BİTLİS KİRA FİYATLARI TRENDİ		
YIL	AY	TL/m2
2016	Ocak	4,13
2017	Ocak	4,51
2018	Ocak	4,74
2019	Ocak	5,34

Kaynak: <http://www.zingat.com/bitlis-bolge-raporu> sitesindeki verilerden uyarlanmıştır.

Üniversitenin kurulmasıyla beraber ve her yıl öğrenci sayısının artması beraberinde kiralık konut ihtiyacını ve talebini getirmiştir. Yukarıdaki tablo 2016-2019 yılları arasındaki Bitlis kira fiyatları trendini göstermektedir. Ocak 2016 yılında TL/m2 fiyatı 4,13, Ocak 2017 4,51, Ocak 2018 4,74, Ocak 2019 ise 5,34 olmuştur. Eren Üniversitesi'nin öğrenci sayısının artmasıyla beraber kiralık evlere olan talep artmıştır. Bu da tabloda belirtildiği üzere Ocak 2016 ile Ocak 2019 yılları arasında kiraların arttığını göstermektedir.

YIL	NÜFUS	ALDIĞI GÖÇ	VERDİĞİ GÖÇ	NET GÖÇ	NET GÖÇ HIZI %0
2017-2018	349 396	17 602	17 398	204	0,6
2016-2017	341 474	12 989	19 097	- 6 108	-17,7
2015-2016	341 225	12 571	18 074	- 5 503	-16,0
2014-2015	340 449	11 936	18 801	- 6 865	-20,0
2013-2014	338 023	11 447	17 470	- 6 023	-17,7
2012-2013	337 156	11 314	16 174	- 4 860	-14,3
2011-2012	337 253	10 998	16 886	- 5 888	-17,3
2010-2011	336 624	11 419	16 610	- 5 191	-15,3
2009-2010	328 767	10 800	15 347	- 4 547	-13,7
2008-2009	328 489	11 594	16 485	- 4 891	-14,8
2007-2008	326 897	11 721	20 957	- 9 236	-27,9

Kaynak: TÜİK

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Bitlis ilinin sürekli verdiği göçün almış olduğu göçten fazla olduğu görülecektir. 2007-2008/2017-2018 yılları arasındaki net göç miktarlarına bakıldığında sadece 2017-2018 yıllarında alınan göçün verilen

göçten fazla olduğu bunun da 0,6 oranında pozitif bir artış olmuştur. Üniversitenin kurulduğu yıl olan 2007-2008 döneminde net göç hızı -27,9 iken yıllar geçtikçe bu oranın azaldığı ve sonraki yılların hiçbirinde bu oranı aşmadığı görülecektir. Söz konusu orana en yakın 2014-2015 yılı olmuştur bu yıla ait oran ise -20,0'dir. Üniversitenin kurulmasından 10 yıl sonra Bitlis ili net göç oranında negatif değerlerden kurtulmuştur. Bu net göç artışının pozitif hale gelmesinde üniversitenin ile kurulmasıyla beraber oluşan istihdam sahalarının çeşitlenmesi, kafe, lokanta vb. işletmelerin etkisi olmuştur. İlde yaşayan sermaye sahiplerinin il dışına değil de kendi yaşadıkları ilde yatırım yapmalarını sağlamıştır bu da beraberinde göçü engellediği gibi dışarıdan göç almanın önünü açmıştır.

*Aşağıdaki tablo Bitlis ilin 2007-2017 yılları arasında kişi başına elektrik tüketimini vermektedir. Üniversitenin kuruluş yılı olan 2007 yılından sonra sürekli olarak artış olduğu görülmektedir. 2007 yılında 497 kWh olan tüketim 10 yılın sonunda neredeyse 2,5 kat artarak 1028 kWh çıkmıştır. Bu artışta kente gelen öğrenci sayılarının artması, Toki öncülüğünde yapılan konut sayılarının artması, boş dairelerin üniversite öğrencilerine kiralık olarak verilmesi gibi nedenler tüketimi artırmıştır.

	Kişi başına toplam elektrik tüketimi (kWh)
2007	497
2008	594
2009	692
2010	661
2011	724
2012	784
2013	788
2014	895
2015	902
2016	938
2017	1.028

Kaynak: TÜİK

BİTLİS İLİNİN YILLARA GÖRE VERGİ GELİRLERİ

YILLAR/AY			TAHSİLAT	TAHSİLAT	TAHAKKUK	İL SİRALAMASI
					K	
	BRÜT	BRÜT	NİSPETİ (2)	ARTIŞI (2)	ARTIŞI (2)	
	TAHAKKUK	TAHSİLAT	(%)	(%)	(%)	
2018/ARALIK	568.974.335	410.016.801	72,06	21,56	24,15	(67)
2017/ARALIK	458.292.147	337.286.204	73,60	26,11	17,75	(70)
2016/ARALIK	389.196.147	267.459.495	68,72	26,15	50,32	(69)
2015/ARALIK	258.906.561	212.016.516	81,89	11,73	12,81	(73)
2014/ARALIK	229.516.712	189.756.470	82,68	9,08	11,90	(72)
2013/ARALIK	205.109.473	173.960.428	84,81	24,00	23,44	(72)
2012/ARALIK	166.163.484	140.285.856	84,43	28,44	23,02	(72)
2011/ARALIK	135.072.708	109.219.015	80,86	24,27	29,38	(75)
2010/ARALIK	104.403.788	87.886.204	84,18	15,49	13,09	(75)
2009/ARALIK	92.321.541	76.096.088	82,43	17,70	15,22	(74)
2008/ARALIK	80.123.264	64.654.675	80,69	12,84	17,25	(75)

Kaynak: <http://www.gib.gov.tr> sitesinden derlenerek hazırlanmıştır.

* Yukarıdaki tabloda Bitlis ilinin 2008-2018 yılları arasındaki vergi gelirleri gösterilmiştir. Yıllık vergilerin 31 Aralık tarihine kadar toplanması nedeniyle her yılın son ayı olan aralık baz alınmıştır. 2008 yılının aralık ayında brüt tahakkuk 80.123.264 TL brüt tahsilat ise 64.654.675 TL dir. Bitlis ilinin 2008 yılı için Türkiye geneli vergi gelirine göre sıralaması 81 il içindeki 75. sıradır. Üniversitenin kuruluş yılı olan 2007 den sonra ilin vergi brüt tahakkuk ve brüt tahsilat miktarları sürekli olarak artış göstermiştir. 2018 yılına baktığımızda ilin brüt tahakkuku 568.974.335 TL ye brüt tahsilat miktarının ise 410.016.801 TL ye çıktığını görüyoruz. İl sıralamasında da 67. olduğunu görüyoruz. Üniversitenin ilde kurulmasından sonra hem istihdam çeşitliliğinin ve istihdam edilen kişi sayısını hem de işletme sayılarını arttırmıştırdan kaynaklı gelir ve kurumlar vergisinin artmasıyla ilin tahakkuk ve tahsilat vergi gelirleri artmıştır. Üniversitenin bölüm sayılarının çeşitlenmesi beraberinde öğrenci sayı artışlarını getirecektir. Bununla beraber bölümlerde görev yapan akademik ve idari personel sayıları artacaktır. Açılacak olan işletmeler, bu işletmelerde istihdam edilen kişilerin sayısı artacak bunlar da ilin gelir ve kurumlar vergisinin artmasını sağlayacaktır. Gelir ve kurumlar vergisi artıkça da ilin vergi gelirleri sıralaması her yıl üst sıralara doğru tırmanacaktır.

Bitlis İlinin Yıllara Göre Kişi Başına Geliri(TL/\$)

YILLAR	GSYH (bin TL)	Kişi başına GSYH (\$)
2004	972.600	2.099
2005	1.137.920	2.600
2006	1.335.779	2.844
2007	1.539.944	3.620
2008	1.710.487	4.079
2009	1.730.660	3.419
2010	2.052.902	4.159
2011	2.542.527	4.558
2012	3.061.277	5.042
2013	3.690.423	5.747
2014	4.073.177	5.517
2015	4.464.907	4.851
2016	4.821.119	4.678
2017	5.303.289	4.258

Kaynak: TÜİK

Yukarıdaki tabloda Bitlis ilinin 2004-2017 yıllarına ait Türk Lirası (TL) hem de Amerikan Doları (\$) cinsinden kişi başına düşen geliri göstermektedir. Tablo incelendiğinde 2004 yılında TL cinsinden 972.600, dolar cinsinden ise 2.099'dur. İlin kişi başına geliri dolardan Türk Lirasına dönüştürüldüğünden, döviz kurunun yükselmesiyle TL cinsinden her yıl artış göstermiştir. Ancak dolar bazlı baktığımızda 2004 yılından 2008 yılına kadar sürekli artış göstermiştir. 2009 yılında ise dolar bazlı bir düşüş görülmektedir. Bunun nedeni ise 2008 yılında Amerika'da başlayan ve tüm dünyayı etkileyen ülkemize de etkisi olan Mortgage krizinden kaynaklanmıştır. 2009 sonrası yıllara baktığımızda 2014 yılına kadar dolar cinsinden ilin kişi başına geliri artış göstermiştir. Bu iyileşmeyi de Amerika'nın ekonomisini resesyondan kurtarması adına Fed'in(Amerikan Merkez Bankası) para basması yani parasal genişleme politikası izlemesiyle açıklayabiliriz. 2013 yılına kadar dünyadaki dolar miktarının artmasıyla gelişmekte olan ülkelerin parası dolar karşında değerli hale gelmiştir. Artan dolar miktarının gelişmekte olan ülkelere dağılması durumu ülkemiz içinde söz konusu olmuştur. Doların miktar olarak artması, ucuz kredilerin bollaşması, ülkemize

sermaye akışını hızlandırmıştır. Bu durumun neticesinde ülkemizdeki yatırımlar ve harcamalar artmıştır. Bu da beraberinde Bitlis ilinde bu durumdan faydalanmasını getirmiştir. Ülkemizde ucuzlayan kredilere bağlı olarak yatırımları artırması, yine bollaşan paradan dolayı kişisel yatırım ve harcamaların artması durumu söz konusu olmuştur. Bitlis ilinin kişi başına gelirin artması ise gerek kamusal ve gerek bireysel yatırımların ve harcamalarının artması neticesinde olmuştur. 2014 yılına kadar ülkede ve ilimizde kişi başına gelir sürekli artış göstermiştir. 2015 yılından sonar yine küresel ekonomik durumlara bağlı olarak Bitlis ilinin döviz bazlı kişi başına geliri azalma trendine girmiştir. 2013 yılından sonar Fed'in parasal genişleme politikasından vazgeçmesi dünyadaki durumu tersine çevirmiştir. Pahalılaşan kredileri, azalan harcama ve yatırımları beraberinde getirmiştir. Hal böyle olunca da Bitlis ili de bu durumdan nasibini almıştır. 2015-2017 yılları arasında azalan kişi başına gelir 2018 ve sonraki yıllarda da süreceğe benzemektedir.

Çalışma sonucunda Bitlis Eren Üniversitesinin kurulmasından sonra ilin ekonomik olarak büyümesine katkı sağlamıştır. Üniversitenin kurulmasıyla beraber Toki öncülüğünde hem il merkezinde hem de ilçelerde toplam 3966 konutun yapıldığı, kişi başına elektrik tüketimin üniversitenin kuruluş yılı olan 2007 den sonra düzenli olarak arttığı; yıllarca net göç oranının negatif olduğu Bitlis ilinin 2017-2018 yılı itibariyle net göç oranının pozitif döndüğü 0,6 (294 kişiye tekabül ediyor); ilin brüt tahakkuk ve brüt tahsilat vergi gelir oranlarının arttığı 2008 Aralık döneminde 81 il içerisinde 75. olan Bitlis'in 2018 Aralık döneminde 64. sıraya geldiği; il bazında kişi başına gelirin bazı dönemlerde dolar bazında düşüş gösterse de TL olarak sürekli artış gösterdiği 2004 yılında 972.600 TL olan kişi başı gelir 2017 itibariyle 5.303.289 TL ye çıktığı görülmüştür. Bunların yanı sıra Eren Üniversitesi Bitlis iline 671 kişilik doğrudan ve 191 kişi de dolaylı olmak üzere toplamda 868 kişilik bir istihdam katkısı olmuştur. 18.938,496 TL doğrudan gelir katkısı ve 112.872,976 TL dolaylı gelir sağladığı tespit edilmiştir.

Tarım ve hayvancılığa dayalı, sanayi ve teknolojik yatırımların neredeyse hiç olmadığı, iklimin sert, coğrafi olarak engebelli ve dağlık olan bu gibi illerde

üniversitelerin katkısı hayati önem taşımaktadır. Sosyolojinin ve iktisadın öncülerinden sayılan İbn-i Haldun'un "Coğrafya Kaderdir" sözünün tam da karşılığını bulduğu Bitlis ili bir nebze de olsa makus kaderini değiştirebilmesi, yahut kaderini yaşarken iktisadi olarak gelişim gösterebilmesi ilde kurulan Eren Üniversitesinin gelir eve istihdama yapacağı katkılarla mümkün olacaktır. Dolayısıyla üniversitede farklı alanların açılması, öğrenci kontenjanlarının arttırılması, üniversitenin gerek yapı yönünden gerek donatım yönünden desteklenmesi; ayrıca ile yatırımların teşvik edilmesi adına ücretsiz arsa tahsisi, işçi, ucuz kredi, sigorta desteği vb. politikaların uygulanması, bürokratik engellerin en aza indirilmesi gibi çalışmalarla ilin gelir ve istihdamını arttıracak politikaların izlenmesi elzemdir.

KAYNAKÇA

Akbiyık, C. Ve Seferoğlu, S. S. (2002). *Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ve Akademik Başarı*. [Http://Yunus.Hacettepe.Edu.Tr/~Sadi/Yayin/Akbiyik-Seferoglu_CUEF-2006_Elestirel-Dusun.Pdf](http://Yunus.Hacettepe.Edu.Tr/~Sadi/Yayin/Akbiyik-Seferoglu_CUEF-2006_Elestirel-Dusun.Pdf) Adresinden 10.12.2018 Tarihinde Alınmıştır.

Altan, C. (2011). Eğitim–Siyasal Eğilim İlişkisi: Mersin Örneği. *CÜ İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 313-329.

Atak, M. Ve Atik, _ . (2007). Örgütlerde Sürekli Eğitimin Önemi Ve Öğrenen Örgüt Oluşturma Sürecine Etkisi. *Havacılık Ve Uzay Teknolojileri Dergisi*, 3(1), 63-70.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi (2002). *Üye Devletlere 16 Ekim 2002 Tarihli "Demokratik Yurttaşlık Eğitimi Tavsiye Kararları*. [Http://Www.Meb.Gov.Tr/Duyurular](http://Www.Meb.Gov.Tr/Duyurular) Adresinden 11.05.2014 Tarihinde Alınmıştır.

Aybek, B. (2007). Eleştirel Düşünmenin Öğretiminde Öğretmenin Rolü. *Bilim, Eğitim Ve Düşünce Bilimler Dergisi*, 89-102.

Baskan Gülsün Atanur, G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 21, Sayı 1, s. 21-32, 2001.

Böke oğlu, O. Ç. ve Yılmaz, K. (2005). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünmeye yönelik tutumları ile araştırma kaygıları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 11(1), 47-67.

Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin Ekonomiye Ve Kalkınmaya Etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp*

Çalık, T. Ve Sezgin, F. (2005). Küreselleşme, Bilgi Toplumu Ve Eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 55-66.

Çalışkan, S., Karabacak, M. Ve Meçik, O. (2013). Türkiye’de Eğitim-Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1923- 2011 (Kantitatif Bir Yaklaşım). *Journal Of Administrative Sciences/ Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11(21), 29-48.

Çam, E. (1998). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul: Der Yayınları.

Çelik, F. (2006). Türk Eğitim Sisteminde Hedefler Ve Hedef Belirlemede Yeni Yönelimler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1-15.

Çelik, V. Ve Yeşilyurt, E. (2013). *Kalkınmada Eğitimin Rolü: Sayısal Veriler Işığında Kop Bölgesi*

Çetin, H. (2001). Devlet, İdeoloji Ve Eğitim. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 201-211.

Çoban, A. (2007). Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Sürecine İlişkin Felsefi Tercihlerini Değerlendirme. *Üniversite Ve Toplum*, 7(4).

Çolak, M. (2010). Eğitim Ve Beşeri Sermayenin Kalkınma Üzerine Etkisi. *Kamu-S Dergisi*, 11(3), 109-125. *Dergisi*, 27(1), 11-25. *Dergisi*, 5(1), 35-41. *Dergisi*, 7(2).

Dewey, J. (2012). *Okul Ve Toplum*. (Çev: H.Avni Basman). Ankara: Pegem Akademi.

Doğan, s 1, Eğitim Bilimine Giriş(Kitap Bölümü).

Doğan, S. Eğitim Bilimine Giriş (Kitap Bölümü) S 40.

Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(2), 33-41.

Eğitim Göstergeleri. [Http://Unikop.Org/1/17.Htm](http://Unikop.Org/1/17.Htm) Adresinden 13.06.2014 Tarihinde Alınmıştır.

Erdem, A. R. Ve Tzu, K. (2006). Türkiye'nin Önemli Sorunlarından Biri: Yetiştirdiği İnsan Tipi. *Bilim, Eğitim Ve Düşünce Dergisi*, 6 (4), 76-80.

Ergün, M. (2014). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Pegem Akademi

Ertürk, S.; (1972), "Eğitimde 'Program' Geliştirme", Ankara: Yelkentepe Yayınları. *Fakültesi Dergisi*, 12(1), 85-110.

Genç, S. Z. Ve Eryaman, M. Y. (2008). Değişen Değerler Ve Yeni Eğitim Paradigması. *Aktü Sosyal*

Gümüş, E. Ve Şişman, M. (2014). Eğitim Ekonomisi Ve Planlaması. Ankara: Pegem Akademi.

Güngör, G. Ve Göksu, A. (2013). Türkiye’de Eğitimin Finansmanı Ve Ülkelerarası Bir Karşılaştırma. *Journal Of Management & Economics*, 20(1), 59-72.

Hirsch, E. Dünya Üniversiteleri ve Türkiye’de Üniversitelerin Gelişmesi İstanbul: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1950. S 229-255)

Eu.Coe.İnt/Source/Resources/Rec_2010_7_Say%C4%B1%C4%B1_Tavsiye_Karar%C4%B1.Pdf) [Http://Www.Edchreturkey-](http://Www.Edchreturkey-) Adresinden 10.12.2018 Tarihinde Alınmıştır.

İnan, N. “Üniversite ve Yükseköğretim Kavramı Açısından Türkiye’deki Gelişmeler”, Bildiri, Ankara: Yükseköğretimde Gelişmeler, Türk Eğitim Derneği Yayınları. 1988. S 2, s 27)

Journal Of Environmental And Science Education, 1(2), 120-136.

Kaptan, S. Türkiye’de Yükseköğretim ve İnsangücü Hedefleri, Ankara: DPT Yayınları, 1982. S 1)

Karamsar, S. (2004). Eğitimde Yeni İletişim Teknolojileri-İnternet Ve Sanal Yüksek Eğitim. *The Turkish Online Journal Of Educational Technology*, 3(4), 117-125.

Kavanoz, S.H. (2006). An Exploratory Study Of English Language Teachers’ Beliefs, Assumptions, And Knowledge About Learner-Centeredness. *The Turkish Online Journal Of Educational Technology*, 5(2), P 7.

Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem A.

Kesim. E. (2008). Eğitim Ve Toplumsal Kurumlar, A. Boyacı (Ed.) *Eğitim Sosyolojisi Ve Felsefesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 973

Kıroğlu, Kasım; (2009), “Eğitim Bilimine Giriş. Eğitimin Temel Kavramları”, Ankara: Pegem A. Yayıncılık.

Kızılloluk, H. (2007). Ekonominin Eğitimin Amaçları Ve İçeriği Üzerindeki Etkileri. *CÜ İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(1), 21-30.

Kızıltan, Ö. (2012). Felsefe Öğretimi Sorunları Ve Yeni Yaklaşımlar. *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 334-342.

Korkmaz, A. (2006). Eğitimin Ve Ekonomi Arasındaki İlişkiler, L. Küçükahmet (Ed.) *Eğitim Bilimine Giriş* (Ss. 96-97), Ankara: Nobel Yayınevi.

Korkut, H. Türk Üniversiteleri ve Üniversite Araştırmaları, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara:1984.

KPSS Eğitim Bilimleri Program Geliştirme, İhtiyaç Yayıncılık, Ankara 2010, s.9.

Kuşaklara Aktarılacağı Kaygısı. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 291-309.

Ökten, N. Atatürk Döneminde Darülfünun Reformu. İzmir: Ege Üniversitesi Rektörlük Yayınları, 1973. S.48

Özdemir, S. M. (2011). Toplumsal Degisme Ve Küresellesme Baglamında Eğitim Ve Egitim Programları: Kavramsal Bir Çözümleme. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 85-110.

Özkan, H. H. (2006). Popüler Kültür Ve Eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 29-38.

Sağ, V. (2003). Toplumsal Değişim Ve Eğitim Üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler* 27(1), 11-25.

Semiz, E. (2004). Demokratik Bilinç Kazanımı Ve Eğitim İlişkisi. *Çağın Polisi Dergisi*, 32. [Http://www.Caginpulisi.Com.Tr/32/35-36-37-38.Htm](http://www.Caginpulisi.Com.Tr/32/35-36-37-38.Htm) Adresinden 08.12.2018 Tarihinde Alınmıştır.

Sahin, A. Ve Çokadar, H. (2006). Teaching Process, Authority, And Democratization: Teachers' Behavior Against The Pitfall Of Authoritarian, Laissez-Faire, And Indifferent Approaches. *International Journal Of Environmental And Science Education*, 1(2), 120-136.

Şirin, H. (2009). Sivil Toplum Örgütlerinin Eğitime İlişkin Karar Alma Süreçlerine Katılımları Üzerine Bir Araştırma. *Eğitim Ve Bilim*, 34(153), 169-182.

Tas, U. Ve Yenilmez, F. (2008). Türkiye’de Eğitimin Kalkınma Üzerindeki Rolü Ve Eğitim Yatırımlarının Geri Dönüş Oranı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 155-186.

Tekin, S., Ve Üstün, A. (2008). Amasya Eğitim Fakültesi Öğretmen Adaylarının Eğitim Süreci Hakkındaki Felsefi Tercihlerinin Tespiti. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 145-158.

Ültanır, G. (2003). Eğitim ve Kültür İlişkisi- Eğitimde Kültürün Hangi Boyutlarının Genç Kuşaklara Aktarılacağı Kaygısı. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (3), 291-309.

Yesilorman, M. (2006). Siyasal Sosyalleşme Sürecinde Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Rolü. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 36, 1-46.

Yeşil, R. (2004). İnsan Hakları Ve Demokrasi Eğitiminde Yöntem. *GÜ Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 35-41.

Yeşil, R. Ve Aydın, D. (2007). Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem Ve Zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84.

Zabun, B. (2012).Eğitimin Siyasal Sosyalleştirme İşlevi: Cumhuriyet Dönemi İlk Sosyoloji Öğretim Programı Ve Ders Kitaplarında Siyasal Sosyalleştirme. *Akademik Bakış Dergisi* 31, 1-12.

İNTERNET

www.meb.gov.tr

www.yok.gov.tr

<https://istatistik.yok.gov.tr/>

www.osym.gov.tr

www.tuik.gov.tr

www.maliye.gov.tr

<http://www.bitliseren.edu.tr>

[Http://Www.Edchreturkey-](http://Www.Edchreturkey-)

[Http://Yunus.Hacettepe.Edu.Tr](http://Yunus.Hacettepe.Edu.Tr)

<http://www.edchreturkeyeu.coe.int>

<https://www.zingat.com>

<http://www.gib.gov.tr>

EKLER

EK 1

"ÜNİVERSİTELERİN İL EKONOMİLERİNE GELİR VE İSTİHDAM AÇISINDAN KATKILARININ İNCELENMESİ: BİTLİS İLİ EREN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ" konulu tez çalışmamda kullanmak amacıyla veri kaynağı olarak kullanılacak olan bu ankette elde edilecek bu verilerin sadece istatistiki amaçla kullanılacağını belirtir ve isminizin yer almadığı bu anketi doldururken vereceğiniz bu cevapların doğruluğu konusunda elinizden gelen hassasiyeti göstermenizi önemle rica eder, yardımlarınız için şimdiden teşekkür eder derslerinizde başarılar dilerim.

1.OKUDUĞUNUZ YER FAKÜLTE Mİ YÜKSEK OKUL MU? *

	FAKÜLTE	YÜKSEKOKUL
1.	☐	☐

2.Cinsiyetiniz *

	KIZ	ERKEK
2.	☐	☐

3.Ailenizin Yaşadığı İl

4.Herhangi bir İşte Çalışıyor musunuz? *

- ☐ evet
- ☐ hayır

5.Çalışıyor iseniz aylık kaç Türk Lirası ücret alıyorsunuz? *

6.Öğrenci Bursu yada Katkı Kredisi alıyor musunuz? *

- ☐ evet

☐ hayır

7.Aldığınız Burs Yada Kredi Miktarı ne kadar ? *

8.Ailenizden gelen aylık harçlık miktarı kaç Türk Lirası ? *

9. Bitlis'te İkamet Etiğiniz Yer ? *

KAMU KURUM VE
ÖZEL KURULUŞLARIN
KYK'DA YURTTA EVDE MİSAFİHANESİNDE

9. ☐ ☐ ☐ ☐

10.Barınma gideriniz aylık kaç Türk Lirasıdır ? *

11.Günlük Ulaşım harcamanız Türk Lirasıdır ? *

12.Günlük Beslenme Gideriniz Kaç Türk Lirası ? *

13.Günlük Sigara gideriniz Kaç TL ? *

14.Alkollü içecekler için aylık kaç TL harcıyorsunuz?

15.Dönemlik Kitap, Kırtsiye ve Fotokopi Masrafınız yaklaşık kaç TL? *

16.Aylık Kuaför/Berber masrafınız kaç TL ? *

17.Kişisel Bakım Ürünleri için aylık harcadığınız miktar kaç Türk Lirası ? *

18.Giyim yada Aksesuar için dönemlik kaç Türk Lirası harcıyorsunuz ? *

19.Ayakkabı için kaç Türk Lirası harcıyorsunuz ? *

20.Aylık Sağlık Giderleriniz kaç Türk Lirası ? *

21.Tasarruf Yapıyor musunuz? *

- ☐ evet
- ☐ hayır

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Serdar GÜCÜM
Doğum Yeri ve Tarihi	BİTLİS / 08.08.1984
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi- İktisat Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bildiği Yabancı Diller	
İş Deneyimi	
Çalıştığı Kurumlar	MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
İletişim	
E-Posta Adresi	gucumserdar@gmail.com
Tarih	